

**Lokalna razvojna strategija LAG-a „ZELENI TROKUT“
za razdoblje 2023. – 2027.**

„Ako nisi dio rješenja onda si sigurno dio problema“

SUFINANCIRANO SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

**Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere
19 „LEADER – CLLD“**

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA 2014. - 2020.

Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Sadržaj

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS.....	5
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a.....	5
1.1.1. Područje LAG-a.....	5
Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u	6
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske.....	7
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u	8
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a	9
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	10
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština	10
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a	11
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a	11
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a.....	12
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a.....	13
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	14
Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	15
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	15
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	16
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	16
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja.....	19
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	19
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	20
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	20
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	21
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a.....	21
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a	22
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a.....	23
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a.....	24
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a	25
Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a	25
1.3. Demografske značajke LAG područja	26
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a	26
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a	27

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	28
Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata	28
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS	31
3.1. Opis partnerstva	31
Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)	31
Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS	31
Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	31
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS	32
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS	33
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	34
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize	34
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a	34
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	37
5.1. Prikaz potreba LAG područja	37
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	39
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS	39
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje	40
Tablica 27: Intervencije u LRS	40
Tablica 28: Projekti suradnje	40
Tablica 29: Opis intervencija	42
5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima	50
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP	51
Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP	51
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS	52
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS	52
Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS	52
6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS	53
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP	55
7. FINACIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	56
7.1. Financijski plan provedbe LRS	56
Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS	56
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	57
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS	57
8. PRILOZI	58
PRILOG BR. 1: Popis naselja iz JLS u sastavu LAG-a	58

PRILOG BR. 2: Kulturna dobra na području LAG-a	61
PRILOG BR. 3: PROMETNA INFRASTRUKTURA NA PODRUČJU LAG-a	64

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

LAG „Zeleni trokut“ smješten je u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske na području subregije zapadna Slavonije odn. na području gdje se dodiruju Požeško-slavonska i Sisačko-moslavačka županija. Jedinice lokalne samouprave u sastavu LAG-a sa područja Sisačko-moslavačke županije su: Grad Novska, Općina Jasenovac te naselje Janja Lipa koje je sastavni dio Grada Kutina, a sa područja Požeško-slavonske županije: Grad Lipik i Grad Pakrac. LAG je sastavni dio statističke regije Panonska Hrvatska, JLS sa područja Sisačko-moslavačke županije spadaju pod Zagrebačku geografsku regiju odn. Središnju Hrvatsku, a JLS sa područja Požeško-slavonske županije spadaju pod Osječku geografsku regiju odn. Istočnu Hrvatsku. Iako na prvi pogled ovaj prostor izgleda podijeljen, on ima više sličnosti nego razlika. Grad Novska, Općina Jasenovac te Janja Lipa osim što se politički i statistički nalaze na području Središnje Hrvatske, geografski nalaze se na području Slavonije te u kulturnom, društvenom, ekonomskom, etnološkom smislu smatraju se njezinim integralnim dijelom.

LAG obuhvaća područje od 102 naselja.

Na području Grada Lipika nalazi se 26 naselja i to: Antunovac, Bjelanovac, Brekinska, Brezine, Bujavica, Bukovačani, Dobrovac, Donji Čaglić, Filipovac, Gaj, Gornji Čaglić, Jagma, Japaga, Klisa, Korita, Kovačevac, Kukunjevac, Lipik, Livađani, Marino Selo, Poljana, Ribnjaci, Skenderovci, Strižičevac, Subocka, Šeovica.

Na području Grada Novska nalazi se 23 naselja i to: Bair, Borovac, Brestača, Brezovac, Bročice, Jazavica, Kozarice, Kričke, Lovska, Nova Subocka, Novi Grabovac, Novska, Paklenica, Plesmo, Popovac, Rađenovci, Rajčići, Rajić, Roždanik, Sigetac, Stara Subocka, Stari Grabovac, Voćarica.

Na području Grada Pakraca nalazi se 42 naselja i to: Badljevina, Batinjani, Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Obrijež, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornja Obrijež, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Kapetanovo Polje, Koturić, Kraguj, Kričke, Kusonje, Lipovac, Mali Banovac, Mali Budići, Novi Majur, Omanovac, Ožegovci, Pakrac, Ploštine, Popovci, Prekopakra, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Stari Majur, Španovica, Tisovac, Toranj, Veliki Banovac, Veliki Budići.

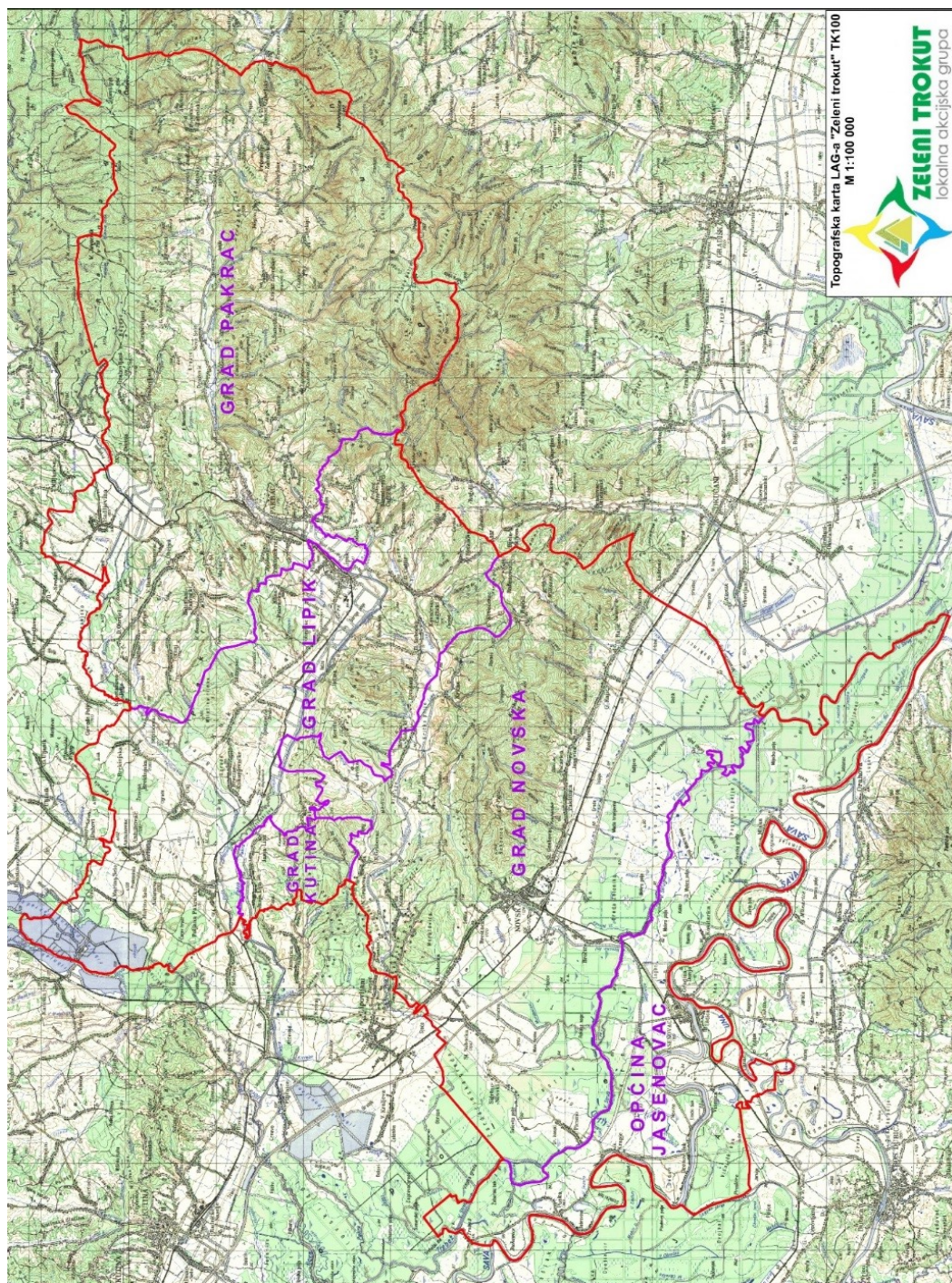
Na području Općine Jasenovac nalazi se 10 naselja i to: Drenov Bok, Jasenovac, Košutarica, Krapje, Mlaka, Puska, Tanac, Trebež, Uštica, Višnjica.

Unutar LAG-a sa područja Grada Kutina nalazi se jedno naselje i to: Janja Lipa.

Sjedište LAG-a nalazi se u Lipiku, Marije Terezije 27, 34551 Lipik.

Prostor je prometno integriran u dva glavna transnacionalna prometna pravca koji se sijeku u neposrednoj blizini ili na samom ovom području. To su prometni pravci zapad-istok (autocesta A3, željeznički koridor Sava-Dunav, plovni put Sava) te prometni pravac sjever-jug (koridor D5 Balaton—Ploče). Jedinice u sastavu LAG-a smještene su na rubnim granicama županija, relativno su udaljene od županijskih središta (Požega i Sisak) te su prometno bolje i funkcionalnije povezane sa Zagrebom nego županijskim središtima.

Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Grad Lipik	5.127	26*	*	212	24,18	2.003
Grad Novska	11.137	23*	*	319,4	34,88	3.944
Grad Pakrac	7.086	42*	*	358,8	19,75	2.979
Grad Kutina	152	Janja Lipa	152	19,21	7,91	64
Općina Jasenovac	1.559	10*	*	168,5	9,25	679
Ukupno LAG	25.061	102	25.061	1.077,91	23,25	9.669
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	68115786305					
Adresa sjedišta	34551 Lipik, Marije Terezije 27					
Adresa podružnica	nema					
Kontakt telefon	034/258-271, 095/2500-500					
Kontakt e-mail	lag.zeleni.trokut@gmail.com					
Mrežna stranica	www.lag-zelenitrokut.com					

Izvor: Državni zavod za statistiku – za osnovni statistički podaci o LAG-u

*navedeno u prilogu 01

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Područje LAG-a „Zeleni trokut“ pripada širem području prirodno-geografske cjeline zapadne Slavonije. Sa sjeverne i istočne strane okružen je obroncima gorskih masiva Papuka i Psunja, a zapadna i južna strana je pretežito ravničarska. Ravničarska područja nalaze se pretežno uz rijeku Savu te njene pritoke: Bijela, Pakra, Ilova, Trebež, Strug i Una koja su isprepletena brojnim prirodnim i umjetnim vodotocima (kanalima). Reljef je dinamičan te ga odlikuju slijedeće sastavnice: ravničarska područja – doline rijeke Save (djelomično sklone stalnim plavljenima) i pritoka (aluvijane doline), niža brdska područja na prijelazu iz dolina ka višim obroncima slavonskih gora Papuka i Psunja, te brdski prostor Papuka i Psunja. Ovo gorje izvor je brojnih vodotoka koji se slijevaju u navedene riječne tokove. Prostor je također bogat izvorima i bunarima što pokazuje da je voda jedan od glavnih prirodnih resursa ovog područja.

Najniža nadmorska visina je 90 m/nm izmjerena na području Mokrog polja kod Novske, a najviša nadmorska visina je vrh Psunja – Brezovo polje na 984 m/nm koji je ujedno i najviši vrh Slavonije. Nadmorske visine naselja unutar područja LAG-a kreću se od 90 m do 550 m/nm.

Područje LAG-a izrazito je bogato šumskim površinama koje čine 45% ukupne površine, dok su poljoprivredne površine zastupljene sa 33%.

Specifičnost ovoga područja čini relativno velik postotak močvarnih (Lonjsko polje) i ribnjačkih površina (Poljanski ribnjaci) i čistih rječica pogodnih za ribolov, a posebni vodni resurs čine mineralne i termalne vode na području Lipika.

Područje LAG-a ima umjerenu kontinentalnu klimu pod veoma jakim maritimnim utjecajem, koju karakteriziraju umjerene hladne zime, topla ljeta i nepovoljan godišnji raspored oborina sa uočljivim mikroklimatskim razlikama između brdskih i nizinskih predjela. Prosječna godišnja temperatura zraka iznosi 10°C, a u vegetacijskom periodu (IV.-XI. mjeseca) prosječna temperatura iznosi 16°C. Najtopliji je mjesec srpanj s prosječnom temperaturom od 28°C, a najhladniji je mjesec siječanj s prosječnom temperaturom od 0,5°C.

Područje LAG-a karakterizira nepovoljan godišnji raspored oborina koje su raspoređene u dva godišnja maksimuma i dva godišnja minimuma što uzrokuje izmjenu sušno-vlažnih razdoblja te manjak oborina u vrijeme kad je ujedno i temperaturni maksimum. Ovakav raspored oborina uzrokuje nedostatak vode u tijeku vegetacije, te izmjenu sušnih sa vlažnim periodima što za posljedicu ima izmjenu oksidacijskih i redukcijskih procesa u tlu koje uzrokuju smanjenje plodnosti tala.

Srednja dnevna temperatura zraka je viša od srednje količine oborina u razdoblju od sredine lipnja do sredine rujna, što znači da se u tome razdoblju pojavljuje manjak oborina. Budući da se radi o razdoblju vrlo aktivne vegetacije, taj manjak je potrebno nadomjestiti navodnjavanjem. Također, dva kišna maksimuma u lipnju i studenom uzrok su plavljenja u nizinskim područjima i depresijama.

Prosječna godišnja količina oborina za područje LAG-a iznosi 900 mm, a u mjesecima vegetacije (svibanj, lipanj, srpanj, kolovoz) padne najviše oborina. U to doba najčešća su plavljenja na području Lonjskog polja. Područje LAG-a je prekriveno snijegom u prosjeku 32 dana godišnje. Vjetrovitost je promjenjiva, uglavnom su zastupljeni slabi vjetrovi i tišina, dok su jaki vjetrovi rijetkost. U godišnjoj ruži vjetera na području LAG-a najučestaliji su vjetrovi s istoka, sjeverozapada i zapada, a na prigorskom i podgorskom području vjetrovi su općenito intenzivniji negoli na nižim područjima. U svim sezonama sjeverni je vjetar najjači. U proljeće jednakom jačinom pušu sjeveroistočni i istočni vjetar. Zimi je najslabiji istočnjak, a u ostalim sezonama jugozapadnjak. Prema prosječnim godišnjim vrijednostima relativne vlage zraka može se zaključiti da cijelo područje ima srednju do visoku vlažnost zraka.

U posljednje vrijeme javljaju se česti klimatski ekstremi koji uzrokuju elementarne nepogode. Samo štete u poljoprivredi u posljednjih 10 godina na području LAG-a iznose preko 100 milijuna kuna.

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Na području LAG-a evidentirano je 46 pojedinačnih nepokretnih kulturnih dobara, sedam kulturno-povijesnih cjelina, četiri arheološka nalazišta i jedno zaštićeno nematerijalno kulturno dobro. Popis ovih kulturnih dobara detaljno je naveden u Prilogu 2 ove LRS.

Na području Grada Novska Konzervatorskom podlogom te sukladno Zakonu o zaštiti i čuvanju kulturnih dobara utvrđen je status kulturnog dobra za 6 povijesnih cjelina, 17 arheoloških nalazišta, 1 povijesno-memorijalnu cjelinu, 5 kulturnih krajolika, 13 sakralnih građevina, 17 civilnih građevina, 1 vojnu građevinu i kompleks, 2 memorijalne građevine i 2 pokretna kulturna dobra, a evidentirano je još niz dobara lokalne vrijednosti, koji su značajni elementi identiteta prostora.

Status zaštićene pokretne kulturne baštine RH, 2011. godine stekao je i namještaj kotarske ljekarne Sveta Marija koji se sastoji od 23 komada ljekarničkog namještaja, čija restauracija je započela 2009. godine. Unutar granica Grada Novske do sada je bila provedena zaštita na gradskoj cjelini Novske i nekolicini pojedinačnih kulturnih dobara: kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH – Listu zaštićenih kulturnih dobara (10), preventivno zaštićenih kulturnih dobara upisanih u Registar kulturnih dobara RH – Listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara (11), predloženih za zaštitu (33) i evidentiranih kulturnih dobara lokalnog značaja (62).

Lipik je kao naselje i termo-mineralno lječilište, star oko 200 godina, a perivoj oko 100 godina. Posebnu vrijednost u prostoru povijesnih naselja čine središnji dijelovi grada Lipika, posebno Ulica Marije Terezije s potezom stambenih vila, te Zdravstveno-lječilišni i bolnički kompleks sa zgradama lječilišta i parkom. Nakon što je Antun Knoll započeo s uređenjem kupališta, te nakon gradnje hotela "Garni" 1872. godine, pristupilo se uređenju perivoja. S neprimjerenim arhitektonskim intervencijama u perivoju započelo se šezdesetih godina, kada je izgrađen novi bolnički objekt zapadno od Mramornih kupki i "Most" između nekadašnjeg Kurhotela i Hotela Dependance. Kulminacija takvih zahvata je gradnja Hotela "Lipik" 1980. god., sa zatvorenim bazenom, kuglanom i parkiralištem. Svi su ti zahvati primjer devastacije povijesnog ambijenta, a nastavljaju se 1988. godine interpolacijom, dogradnjom i adaptacijom Mramornih i Kamenih kupki.

Kompleks Ergele smješten je zapadno od naselja Lipik na lokaciji "Izidorovac". Prvi objekti ergele na "Izidorovcu" potječu iz prve polovine 19. stoljeća, a njihovu gradnju može se vezati za aktivnosti grofa Izidora Jankovića koji je ulagao ogromna sredstva za napredak gospodarstva na svom vlastelinstvu, napose stočarstva i uzgoja konja. U svojoj povijesti ergela je imala veliki značaj u razvoju uzgoja konja, a naročito lipicanera, jedne od najstarijih vrsta u Europi. Od tradicijske arhitekture na području Grada uglavnom je očuvano nekoliko starih drvenih kuća u Gaju i Marinom Selu koje su i evidentirane kao etnološka kulturna dobra.

U smislu Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara na području grada Lipik nalazi se 9 registriranih nepokretnih kulturnih dobara zaštićenih rješenjima o registraciji. To su: kapela sv. Andrije u Brezinama, crkva sv. Katarine u Gaju, crkva Prepodobne Matere Paraskeve u Kukunjevcu, Kulturno-povijesna cjelina grada Lipika, Zdravstveno lječilišni i bolnički kompleks u Lipiku, vila Savić u Lipiku, zgrada apoteke i uprave lječilišta u Lipiku, Stara pučka škola u Lipiku i kameni nadgrobni spomenici-stećci u Šeovici. Na području grada Lipik nalazi se i 7 preventivno zaštićenih kulturnih dobara zaštićenih rješenjima o preventivnoj zaštiti. To su: kompleks Ergele, kompleks dječjeg doma, Mala vila Savić, Stara ambulanta, Vila Zinke, Mirin dvor i Vila Boštek, sve u Lipiku. Prema Registru kulturnih dobara Ministarstva kulture na području grada Pakraca nalazi se 21 kulturno dobro. Od kulturnih dobara grada Pakraca valja istaknuti pojedinačnu arhitekturu koja je zaštićena u okviru kulturno-povijesne cjeline grada: Spahijski podrum, kuća Golubić, kuća Filipović, Hotel Pakrac, bivša kuća Grgurić, Pickova zgrada te potencijalni arheološki lokalitet Starog grada Pakraca. Uz ova zaštićena kulturna dobra valja istaknuti i kulturna dobra koja nisu pod zaštitom, ali su od posebne važnosti za grad Pakrac, kao što su kapelice sv. Vid i sv. Rok, Kalvarija odnosno Tri križa, izvor Markovac te ostaci romaničke crkve u Dragoviću. Na području grada također postoji i niz još uvijek neistraženih arheoloških lokaliteta: u okolici Pakraca: Brusnik i Kusonje (lokaliteti iz rimskog razdoblja), Prekopakra - Zidinice (avarsko-slavensko groblje), Badlješina (rimsko razdoblje i srednji vijek) te ostaci utvrde Čaklovac.

Spomen-područje Jasenovac, jedan je od najvećih spomenika holokausta i konclogora na području Općine Jasenovac. Posavsko selo Krapje, smješteno uz rub Save nedaleko od Jasenovca, proglašeno

je selom graditeljske baštine u kojem se svake godine u rujnu obilježava Dan Europske baštine. Stanovnici ovog sela žive od poljoprivrede, uzgoja stoke i ribarenja. Posjede imaju i na suprotnoj obali rijeke Save s kojom ih veže skela locirana u sredini sela. U južnom dijelu naselja, na Savi, je vodenica. Lokalna cesta Sisak – Jasenovac, koja prolazi kroz Krapje, ujedno je i njegova glavna ulica. U selu je očuvan veliki broj tipova drvenih kuća (njih 91) karakterističnih za ovo područje Posavine pa je dio sela južnije od crkve (Donje Krapje), koji je sačuvan u većoj mjeri kao kompaktna cjelina tradicijske, drvene arhitekture, godine 1990. zaštićen kao nepokretni spomenik kulture. Na području naselja Janja Lipa nema zaštićenih spomenika kulturno-povijesne baštine osim spomenika kulture koji se u sklopu ovlasti lokalne administracije štite prostornim planom: raspelo i groblje.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Grad Lipik	16*	1*	0	9*	0	0	0
Grad Novska	9*	1*	0	0	0	0	0
Grad Pakrac	18*	1*	0	4*	0	0	0
Grad Kutina	0	0	0	0	0	0	0
Općina Jasenovac	3*	4*	0	0	0	0	1*
Ukupno LAG	46	7	0	13	0	0	1

*Navedeno u prilogu 02

Izvor: Ministarstvo kulture i medija

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Najznačajnija prirodna baština za područje LAG-a su park prirode Lonjsko polje, posebni rezervat Krapje Đol, značajni krajobraz Sunjsko polje te spomenik parkovne arhitekture Park kupališnog lječilišta u Lipiku.

Područje Lonjskog i Mokrog polja s ukupnom površinom od 506 km² spada među najveća i najočuvanija poplavna – močvarna područja Europe. Ukupna raznolikost biljnog i životinjskog svijeta predstavlja najveće bogatstvo predmetnog prostora u okviru kojega periodične poplave rijeke Save i Lonje stvaraju povoljne hidrološke uvjete za postojeća staništa biljnog i životinjskog svijeta, osobito ptica, uključivo i mrijest riječne ribe. Po gustoći ptica, nizinske poplavne šume spadaju u najgušće naseljene biotopu u Europi. Najpoznatiji predstavnik ovog područja je bijela roda. Osim nje tu su još i djetlovi, žune, muharice. Ovdje se nalaze i rijetke vrste ptica poput žličarke i štekavca. Siva čaplja, stalni stanovnik ovih krajeva, bila je zaštitni znak Novske i nalazila se na prvom novljanskom grbu. Značajnu vrijednost ovog područja predstavljaju nizinske šume hrasta lužnjaka i poljskog jasena.

Temeljem svojih prirodnih vrijednosti i specifičnosti, kao jedno od jedinstvenih prirodnih područja u Europi, Park prirode Lonjsko polje upisan je u Ramsarsku listu međunarodno važnih močvarnih biotopa. Specifičnost prirodnih uvjeta koje predstavljaju podlogu za prihvata i boravak ptica, čini jedan od razloga da je to područje uključeno u međunarodni projekt 'Important bird areas'. Prostor Lonjskog polja, kao zaštićene prirodne vrijednosti obuhvaća u svom jednom dijelu (unutar područja Grada Novske) njezino južno i jugozapadno rubno područje uz kanal Veliki Strug, sa oko 15% površine ukupno zaštićenog prostora tj. unutar područja Grada Novske zaštićeni prostor Lonjskog polja obuhvaća površinu od 7,59 ha.

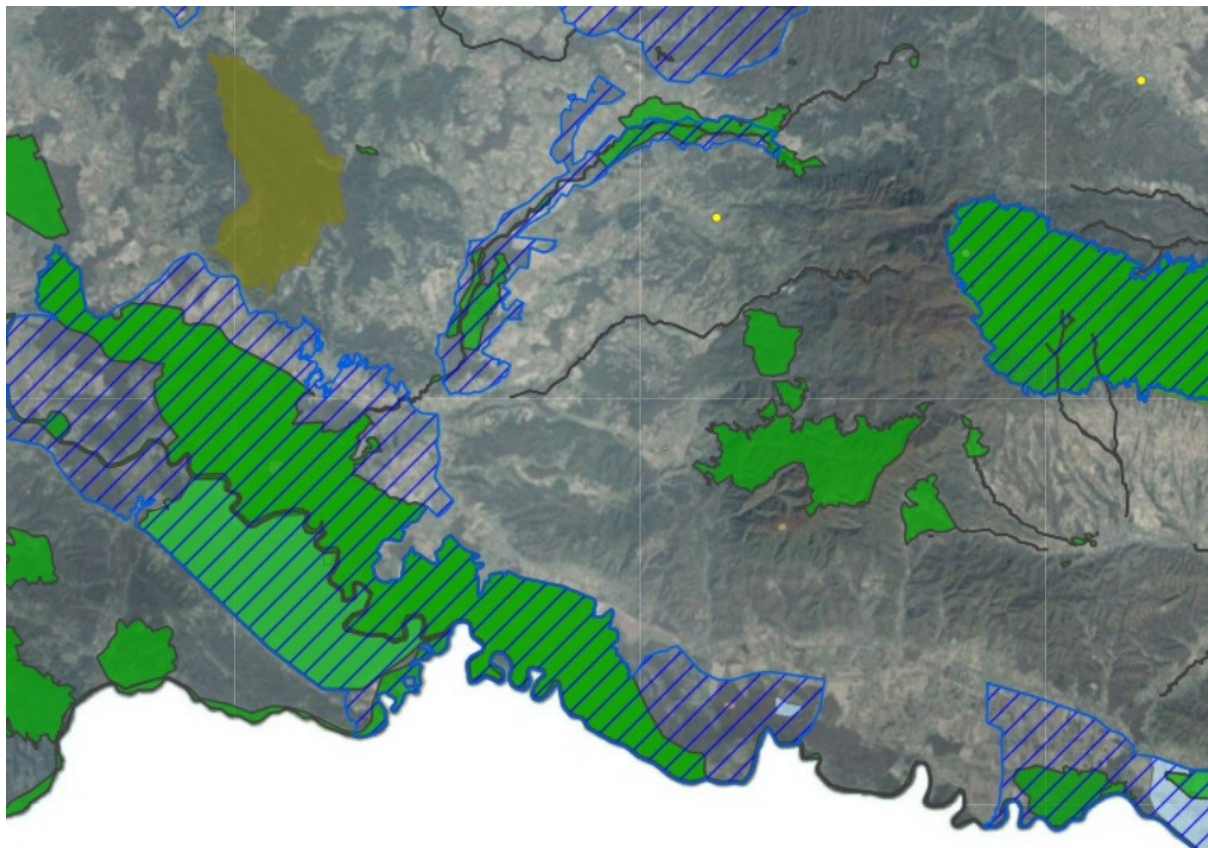
Spomenik parkovne arhitekture - Lipik zaštićen je temeljem Zakona o zaštiti prirode, ukupne površine 10,17 ha. Proglašenje spomenika parkovne arhitekture „Park kupališnog lječilišta u Lipiku“ vodi se pod brojem: 10/11965., MK/MZ . Park se nalazi uz termalne izvore koji su bili poznati još iz rimskog doba. Počeci parka potječu iz vremena dok je Lipik bio u posjedu obitelji Janković (18.st.). Kada je u drugoj polovici 19. st. izgrađeno moderno kupalište, park je uređen u francuskom stilu (oblikovani hrastovi, grabovi, klenovi, cvjetni sagovi, aleje). Posebni ukras čine "parteri" sa zdencima ispred središnje zgrade, sadašnje kinodvorane, (travnjak obrubljen šimšikom i upotpunjen oblikovanim figurama hrasta i tuja te zelenim zidom od graba i klena) i ispred glavnog bolničkog objekta, te cvjetni sag ispred Mramornih kupki". Vrlo su lijepi i drvoređi divljih kestena, hrasta lužnjaka i lipa. Naročito su vrijedni stari primjerci lužnjaka čiji je promjer i do 1,40 m. osim američkog borovca tu se nalazi i tulipanovac, katalpe, gledičija, bukva, grab, breza, brijest, javor i klen.

Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godišnja proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Spomenik parkovne arhitekture	Park kupališnog lječilišta u Lipiku	10,28	1965	Grad Lipik
Park prirode	Lonjsko polje	Općina Jasenovac i Grad Novska: 13.425,64	1990	Grad Novska, Općina Jasenovac
Posebni rezervat	Krapje Đol	26,18	1963	Općina Jasenovac
Značajni krajobraz	Sunjsko polje	1.593,75	2013	Općina Jasenovac
Ukupno LAG	4			

Izvor: Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Cestovna mreža na području LAG-a je relativno dobro razvijena, a čini ju mreža autocesta, državnih, županijskih i lokalnih cesta. Na području LAG-a križaju se cestovni koridori međunarodnog značaja i to koridor autoceste A3 smjer istok –zapad, te koridor D5 smjer sjever-jug.

Prikaz glavne prometne infrastrukture nalazi se na fotografiji u Prilogu br. 3 ove LRS.

U Gradu Novska spajaju se dva ogranka međunarodnog 10.-og željezničkog koridora (pruga iz smjera Dugog Sela i pruga iz smjera Siska preko Jasenovca). Prostorom Grada Pakraca i Grada Lipika prolazi željeznička pruga Banova Jaruga – Pčelić razvrstana u željezničke pruge II. reda, te nosi oznaku i kategoriju pruge II-206 i vrstu razreda I. 100.

Jedina plovna rijeka na području LAG-a je Sava, ali njezin transportni kapacitet slabo je iskorišten.

Postojeći sustav elektroničkih komunikacija sastoji se od sustava javnih komunikacija u nepokretnoj mreži, sustava javnih komunikacija u pokretnoj mreži, te sustava radiokomunikacija. Na prostoru Grada Novske, Općine Jasenovac i Janje Lipe telekomunikacijske usluge obavljaju se preko T-Hrvatskog Telekom, vodećeg pružatelja telekomunikacijskih usluga u Hrvatskoj unutar TKC Sisak Regije 1 sjever gdje djeluje tranzitno-pristupna (TC/PC) telefonska centrala Kutina s pripadajućim pristupnim mrežama. Po ovom ustroju Grad Lipik i Grad Pakrac pripadaju Regiji 4 - Istok sa sjedištem u Osijeku, GP Slav. Brod – Požega. Na širem području Grada Lipika i Grada Pakraca telekomunikacijska mreža izgrađena je uglavnom podzemno direktnim polaganjem TK kabela u zemlju, a svjetlovodni kabele su uvučeni u položene cijevi. Na užem području ovih Gradova izgrađena je distributivna telekomunikacijska kanalizacija, na način da je uglavnom u svim ulicama položen odgovarajući broj cijevi i zdenaca kroz koje su uvučeni telekomunikacijski kabele decentralizirane TK mreže, te svjetlovodni kabele za međusobno povezivanje telekomunikacijskih objekata. Distributivna telekomunikacijska kanalizacija uglavnom se gradi s privodom do svakog objekta. U manjem broju naselja podzemna TK mreža izgrađena je na način da je podzemno izgrađen primarni dio TK mreže, dok je sekundarni dio mreže izveden zračno sa samonosivim TK kablom po stupovima i kućama. Telekomunikacijska oprema i uređaji smješteni su u čvrsto izgrađenim objektima za tu namjenu. Ukupno je na telefonsku infrastrukturu spojeno 10.720 priključaka.

Vodoopskrbni sustav Grada Novske u cijelosti je izgrađen, te svi stanovnici imaju mogućnost priključka na vodoopskrbnu mrežu. Sustav vodoopskrbe Grada Novske i Općine Jasenovac opskrbljuje se vodom iz vodocrpilišta Drenov Bok koji svojim kapacitetom od 150 l/s zadovoljava sadašnje potrebe stanovništva. Janja Lipa nema vodoopskrbni sustav. Stanovništvo koristi vodu iz bunara.

Vodoopskrbni sustav Grada Lipika čini cjelinu s vodoopskrbnim sustavom Grada Pakraca, a sastoji se od vodozahvata na potoku Šumetlici uz koji je smješten i uređaj za kondicioniranje vode, transportnog cjevovoda Ø 300 mm do prekidne komore na koti 278 m n.m., cjevovoda Ø 350 mm dužine oko 10,6 km kojim se voda transportira do vodospreme iznad Pakraca V= 1800 m³ na koti 237 m n.m. te transportnog cjevovoda Ø 250 mm od Pakraca do Lipika te vodoopskrbne mreže u naseljima.

Postotak izgrađenosti kanalizacijske mreže na području grada Novske iznosi oko 65% dok je na području Općine Jasenovac postotak puno manji.

Na području Grada Lipika i Grada Pakraca izgrađen je kanalizacijski sustav samo u većim naseljima te je povezan na kolektor Pakrac-Lipik. Kanalizacijska mreža u velikom dijelu je obnovljena tijekom provedbe projekta aglomeracije Pakrac-Lipik.

Otpad se na području Općine Jasenovac i Grada Novske odlaže na odlagalištu Kurjakana., a na području Grada Lipika i Grada Pakraca na odlagalištu Crkvište. Odlagališta su sanirana. Gradovi imaju izgrađena reciklažna dvorišta.

Prostorom Grada Novska te Grada Lipika i Grada Pakraca prolazi dio tranzitnih magistralnih dalekovoda 200 i 110 kV kao dijelovi državnog i županijskog energetskeg sustava u okviru elektroopskrbe ovog i drugih područja, te trase magistralnih plinovoda i naftovoda. Prijenosna mreža područja Grada Lipika i Grada Pakraca sadrži jednu građevinu na 400 kV i 110 kV naponsku razinu i to: dalekovod DV 400 kV u smjeru istok-zapad odnosno Ernestinovo-Žerjavinec i izravno ne doprinosi elektroopskrbi potrošača na području Gradova i dalekovod DV 110 kV u smjeru sjever – jug odnosno Međurić - Daruvar. Pristup električnoj energiji riješen je u gotovo svim naseljima, osim u onima bez stalnih stanovnika.

Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	22
Državna cesta	Km	129,6
Županijska cesta	Km	112,75
Lokalna cesta	Km	129,3
Nerazvrstana cesta	Km	1.038,784
Željeznička pruga	Km	80,9
Biciklističke staze	Km	8
Međunarodne zračne luke	Broj	0
Ostale zračne luke	Broj	0
Morske luke	Broj	0
Riječne luke	Broj	1
Elektr. ener. kablovi	Km	788.308
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	54,3%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	1,06%
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	0%
Plinovod	Km	350
Vodovod	Km	321,5
Kanalizacija	Km	128,63*
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	4
Centri za gospod. otpadom	Broj	4
Pretovarni centri	Broj	0

Izvor: Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije – uz po potrebi navođenje primarnog izvora podatka

*Nema podataka za Općinu Jasenovac

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Kulturna infrastruktura na području LAG-a obuhvaća 39 društvenih domova, četiri muzeja, četiri knjižnice te dvije kino dvorane u gradovima Novska i Pakrac. Većina društvenih domova u manjim naseljima LAG-a je obnovljeno sredstvima različitim EU fondova. Od zdravstvenih ustanova najznačajnije su Opća županijska bolnica Pakrac i Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Lipik. Također, u Lipiku je planirani projekt izgradnje novog Doma zdravlja. Obrazovnu infrastrukturu LAG-a čine osam dječjih vrtića, 10 osnovnih škola te tri srednje škole. Uz navedene obrazovne ustanove, na području LAG-a postoji mogućnosti visokoškolskog obrazovanja. U gradu Pakracu se nalazi područni studij fizioterapije Zdravstvenog veleučilišta Zagreb te Pučko otvoreno učilište Novska nudi visokoškolsko obrazovanje za poduzetništvo u suradnji s Visokom školom za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb. Sportska infrastruktura LAG-a je veoma razvijena, najznačajniji su nogometni klubovi. Uz nogometne klubove se nalaze sportske građevine na otvorenome kojih ima 36, koji su uglavnom nogometni tereni, košarkaška i teniska igrališta, te zatvorene građevine kao što su svlačionice nogometnih klubova, kuglana, novoizgrađeni balon na teniskom terenu u Pakracu, teretane. Na području LAG-a od ustanova za socijalnu skrb nalazi se 8 domova za stare i nemoćne te Dom za djecu i mlađe punoljetne osobe Lipik.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	39
Kazališta	Broj	2
Kino dvorane	Broj	2
Knjižnice	Broj	4
Muzeji	Broj	4
Vatrogasni dom	Broj	35
Ambulanta	Broj	22
Dom zdravlja	Broj	6
Bolnica	Broj	2
Vrtići	Broj	8
Ostali predškolski objekti	Broj	0
Osnovne škole	Broj	10
Srednje škole	Broj	3
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	13
Sportske građevine (otvorene)	Broj	36
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	1
Dom za starije i nemoćne	Broj	8
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	0

Izvor: Jedinice lokalne samouprave jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije – uz po potrebi navođenje primarnog izvora podatka

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

[opisati stanje gospodarstva, tržište radne snage, poslovnu infrastrukturu, ključne gospodarske sektore; MAX 2 stranice]

Gospodarsko stanje na području LAG-a uvelike je uvjetovano kretanjima na nacionalnom i globalnom nivou. Prvenstveno obilježje gospodarstva je zaostalost u razvoju u odnosu na državni prosjek. To se očituje i u stupnju razvijenosti JLS-ova. Prihodi po stanovniku također su ispod državnog prosjeka. Uzrok ovakvog stanja nalazi se u nedostatku većih gospodarskih subjekata koji generiraju prihode te pad industrijske proizvodnje i prometa uzrokovanih inflacijom i nepovoljnim geostrateškim promjenama. Problemi velikih gospodarskih subjekata naslijeđeni iz prošlosti nisu uspješno riješeni, te je i u buduću nesigurna njihova sudbina. Nepovoljna gospodarska struktura očituje se u rastu broja uslužnih, a smanjenju broja proizvodnih subjekata. Posljedica takvog stanja je smanjenje broja zaposlenih, a li i odseljavanje kao najznačajnija posljedica gospodarskih problema. Proteklih 10 godina značajan je bio broj nezaposlenih osoba, koji je doduše smanjen, ali ne kao posljedica novog zapošljavanja nego odseljavanja. Nedovoljno je razvijena poduzetnička aktivnosti, odn. sve je manje poduzetnika koji pokreću nove poslovne pothvate. Uzrok za to leži u nestabilnom poslovnom okruženju i pravnoj nesigurnosti, ali i velikim dijelom u nedovoljno razvijenim poduzetničkim vještinama. Činjenica je da poduzetnici ulaze u poslovanje uglavnom iz nužde, a ne iz uočene prilike, što uzrokuje većim postotkom propalih poslovnih pothvata. Smanjuje se značaj prerađivačke industrije koja donosi najveći dio dohotka, dok se glavni dio industrijske proizvodnje, a isto tako i poljoprivredne proizvodnje, bazira na proizvodnji sirovine.

Područje LAG-a, pogotovo Sisačko-moslavačka županija ima važnu i dugu ulogu u poljodjelsko-prehrambenoj industriji. Proizvodnja i prerada hrane na području Grada Novske, Grada Kutine, naselje Janja Lipa i Općine Jasenovac je u cijelosti zatvoreni reprodukcijski centar. Dostupnost zemljišta prirodnih uvjeta, ratarstvo kao glavna poljoprivredna djelatnost te proizvodnja mineralnih

gnojiva i sredstva za zaštitu u poljoprivredi. Značajni su i razvijeni kapaciteti za lov. Problem predstavljaju velike poljoprivredne površine u vlasništvu države te nedovoljna tržišna pozicija. Unutar Grada Novske nalazi se Poduzetnička zona Novska, zona gospodarske i industrijske namjene. Cilj zone je osigurati dugoročne uvjete za razvoj malog i srednje poduzetništva i obrtništva. Najznačajniji je Poduzetnički inkubator Pismo koji potiče razvoj video igara i metalne industrije. Omogućuje poslovanje smanjenje troškova te stvaranje poslovnog okruženja gdje obrtnici i poduzetnici mogu zajedničku poslovnu suradnju. Analiza dosadašnjeg gospodarskog razvitka i učešća pojedinih djelatnosti unutar ukupnog gospodarstva ukazuje na značajnu prisutnost drvne industrije, prometa i veza, ruralnog turizma te obrtništva i osobnih usluga u ukupnom segmentu proizvodnje i zaposlenosti.

Na području Grada Novske, prema ARKOD-u, postoji 660 poljoprivrednih gospodarstava koja raspolažu sa 6.242,56 ha obradivih površina dok ukupan broj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ova) iznosi 641 koji se bave proizvodnjom 57 različitih poljoprivrednih kultura. Značajna grana gospodarstva na području grada Novske je poljoprivreda. Broj registriranih gospodarstava koji se bave stočarstvom je 329 sa ukupno 5.248 grla (od kojih su najzastupljenije goveda i ovce). Veliki postotak gospodarskih djelatnosti odnosi se na drvnu industriju koja zapošljava više stotina osoba. Na području grada ima ukupno 14 061,08 ha šuma pretežno hrastove koje zauzimaju 44,03% 60 ukupne površine. Pčelarstvo i proizvodnja meda također je razvijena industrija. Pčelarske udruge zajedno broje više od 80 članova i raspolažu sa više od 7.000 košnica. Na području grada Novske zastupljen je i uzgoj ljekovitog bilja, a od kojeg su najpoznatije lavanda, kamilica i konoplja.

Poljoprivredne površine zauzimaju 38,35% površine Općine Jasenovac i dobra su podloga za razvoj poljoprivrede i stočarstva. Industrija je slabo razvijena. Prema pedološkoj klasifikaciji prevladavaju dobro obradiva tla koja su pogodna za korištenje kao oranice, a zauzimaju približno 40,72% područja Općine, dok se manje pogodna tla najčešće koriste kao šume, oranice i travnjaci. Opća gospodarska obilježja oraničnih tala je prekomjerna vlažnost. Značajne šumske površine svakako su važan razvojni resurs Općine Jasenovac. Šumskim zemljištem na području Općine Jasenovac gospodari Šumarija Jasenovac. U okviru granica Općine Jasenovac nalaze se 2 zajednička lovišta i djelomično tri državna lovišta, koja će biti osnova za razvitak lovnog gospodarstva. Mogućnost razvitka riječnog prometa na rijeci Savi, te razvitka pograničnih funkcija i sadržaja dodatne su prednosti Općine Jasenovac.

Stvaranjem Poduzetničke zone u Općini Jasenovac dolazi do razvoja i povećanja konkurentnosti u sektoru malih i srednjih poduzeća na Općini kroz pozicioniranje Poljoprivredno-industrijske zone kao potpornog mjesta za nove investitore.

Grad Lipik ima gospodarski sektor pretežito sastavljen od malih poslovnih subjekata i obrta. Najveći dio sektora čini prerađivačka industrija koja čini čak 43% ukupne djelatnosti. Na području Grada nalazi se pet gospodarskih zona u koje se ulaže; tri poduzetničke zone, Poduzetnička zona II, Poduzetnička zona III i Poduzetnička zona IV te dva inkubatora. Najznačajnija zona je Poduzetnička zona II, u sklopu nje nalazi se Poduzetnički inkubator Lipik koji ima funkciju potpore poduzetnicima početnicima i razvoj gospodarstva te pruža poslovni prostor.

Ukupne poljoprivredne površine na području grada Lipika iznose ukupno 12.754,8 ha, što čini udio od 61,2 % ukupne površine Grada. U odnosu na udio poljoprivrednih površina na razini Županije, koji iznosi 49,3%, grad Lipik ima veći udio poljoprivrednih površina od prosjeka Županije. Obradive površine su zastupljene s ukupno 11.718,2 ha što čine udio od 56,2 % ukupnog teritorija Grada, a što je veći udio od županijskog prosjeka koji iznosi 43,13%. Obradive površine grada Lipika čine udio od 91,9 % ukupnih poljoprivrednih površina Grada. U strukturi obradivih poljoprivrednih površina oranice i vrtovi čine 76,5 %, voćnjaci 3,6 %, vinogradi 0,06 %, a 19,8 % je pod livadama. U ukupnim poljoprivrednim površinama zastupljeni su i pašnjaci s ukupno 1.036,6 ha, odnosno 8,1 % ukupnih poljoprivrednih površina. Ukupne poljoprivredne površine grada Lipika čine udio od 14,3 % ukupnih poljoprivrednih površina Županije, dok je udio obradivih poljoprivrednih površina Grada 15,0 % ukupnih obradivih površina Županije. U strukturi zemljišta, među ostale površine ubrajaju se trstici i bare, kojih na prostoru grada Lipika nema. U okviru ove kategorije zemljišta, na području grada Lipika 5.945,25 ha je pod šumom, što čini 28,5 % ukupnog teritorija Grada.

Grad Pakrac ima najrazvijeniji poduzetnički sektor. U zadnje četiri godine bilježi se 15 novih obrta i novonastalih tvrtki. U Gradu se nalaze dva poduzetnička centara. Prvi je Poduzetnički inkubator Pakrac osnovan 2009. godine ima cilj ojačati ekonomski rast u Gradu kroz povećanje zaposlenosti,

postići potpunu financijsku samoodrživost. Drugi je Poduzetnički inkubator-druga generacija osnovan 2013. godine kao nastavak jačanja gospodarstva i regionalne konkurentnosti kroz ulaganja u poslovnu infrastrukturu. Od ukupne površine grada Pakraca (35.882 ha), 40% površine registrirano je kao poljoprivredno zemljište (14.455,16 ha) što ukazuje na značaj i potencijal poljoprivrede u kontekstu gospodarskog razvoja grada. Međutim valja napomenuti kako se trenutno od ukupno registriranog poljoprivrednog zemljišta koristi i obrađuje samo 23,74%.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku u eurima	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku u eurima	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Grad Lipik	III	97,719	3.224,37	217,17	0,213	85,102	130,4	0,109
Grad Novska	IV	98,048	3.266,15	238,94	0,253	91,4	94	0,858
Grad Pakrac	IV	98,374	3.609,81	193,69	0,2145	82,83	130,9	0,14
Grad Kutina	VI	102,717	4.020,16	326,17	0,1999	91,84	104,4	0,1724
Općina Jasenovac	I	92,674	3.032,21	187,89	0,2727	79,13	174,9	0,068
Ukupno LAG	n/p	n/p	17.152,70	1.163,87	1,1531	358,302	634,6	1,3474

*prikazano stanje je za razdoblje 2014.-2016.

Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina																					Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																					
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	333	63	1.477	50	18	266	370	316	11	9	38	29	86	16	394	640	414	72	15	0	0	4.777
2019.	351	62	1.545	39	197	308	375	255	11	8	36	28	83	41	413	688	680	71	14	0	0	5.203
2020.	430	22	1.585	48	160	335	338	389	43	11	43	1	106	22	465	703	737	80	16	0	0	5.434

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	32	2	67	5	8	42	54	14	18	7	0	2	29	8	0	5	3	1	9	0	0	306
2019.	32	2	71	6	8	45	57	14	18	14	0	2	29	8	0	7	2	1	8	0	0	324
2020.	38	2	71	5	8	47	55	16	18	16	0	3	28	7	0	6	2	2	6	0	0	330

Izvor: Hrvatska gospodarska komora

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	61	205	431
2019.	60	207	446
2020.	64	254	503

*za gradove Lipik i Pakrac nisu dostupni podatci za broj obrta prema djelatnosti

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Grad Lipik	388	72	3	5	0	0	4
Grad Novska	626	60	11	6	5	0	35
Grad Pakrac	371	75	3	8	0	0	14
Grad Kutina (Janja Lipa)	42	2	1	0	0	0	0
Općina Jasenovac	110	7	2	2	1	1	3
Ukupno LAG	1.537	216	20	21	6	1	58

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - AGRONET

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Grad Lipik	205	134	62	43	16	8
Grad Novska	348	201	72	58	16	13
Grad Pakrac	227	116	54	44	11	5
Grad Kutina (Janja Lipa)	21	10	7	5	1	1
Općina Jasenovac	47	34	11	22	2	7
Ukupno LAG	848	495	206	172	46	34

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade	Voćnjaci	Vinogradi	Maslinici	Pašnjaci	Oranice	Šume i šumsko zemljište
Grad Lipik	6.219,2	4.456	519,08	233,47	0,48	0	269,44	5.196,73	7.215,09
Grad Pakrac	3.950,92	3.064	360,5	209,92	15,49	0	263,6	3.101,41	21.875,37
Grad Novska	6.701,75	3.827	340,34	420,95	1,92	0	910,81	5.027,73	17.042,66
Općina Jasenovac	2.273,65	921	173,76	16,69	0	0	349,88	1.733,32	8.371,25
Općina Kutina(Janja Lipa)	417,69	504	68,52	11,37	0,13	0	11,83	325,84	n/p
Ukupno LAG	19.563,21	12.772	1.462,2	892,4	18,02	0	1.805,56	15.385,03	54.504,37

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.*

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo	Ovca	Koza	Konj	Svinja	Perad	Magarac	Pčela (pčelinje zajednice)
Grad Lipik	1.552	2.211	171	212	4.274	5.458	5	1.841
Grad Pakrac	732	4.042	189	56	2.127	5.982	19	1.936
Grad Novska	3.539	2.889	125	292	4.552	37.507	30	7.930
Općina Jasenovac	1.004	539	33	197	1.283	4.755	0	874
Grad Kutina(Janja Lipa)*	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Ukupno LAG	6.827	9.681	518	757	12.236	53.702	54	12.581

**Nema podataka na razini naselja*

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	Ukupno	domaći	Strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Grad Lipik	875	660	215	3.262	2.443	819	1.213	788	425	3.200	2.984	1.216	384	324	60	1.925	1.492	430
Grad Novska	625	213	412	1.295	540	755	522	187	335	974	364	610	259	168	91	594	342	252
Grad Pakrac	2.441	1.452	1.016	4.995	2.807	2.188	1.688	1.618	702	4.328	2.915	1.413	1.440	918	222	2.135	1.698	432
Grad Kutina (Janja Lipa)	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Općina Jasenovac	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/ p
Ukupno LAG	3.914	2.088	1.643	9.552	5.790	3.822	3.423	2.593	1.462	8.502	4.976	3.239	2.083	1.410	372	4.654	3.532	1.114

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više			U
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U				
Lipik	3	2	5	7	9	16	9	9	18	7	8	15	6	3	9	7	6	13	8	13	21	5	11	16	9	9	18	13	6	19	150
Pakrac	7	2	9	20	24	44	13	16	29	6	11	17	6	15	21	18	15	33	11	18	29	5	12	17	15	12	27	11	5	16	242
Novska	22	16	38	42	39	81	27	46	73	17	41	58	19	44	63	34	62	96	22	53	75	23	64	95	39	72	111	19	46	65	747
Jasenovac	1	4	5	9	6	15	6	1	7	2	7	9	5	9	14	4	15	19	8	9	17	3	13	16	4	11	15	4	7	11	128
Ukupno LAG	33	24	57	78	78	156	55	72	127	32	67	99	36	71	107	63	98	161	49	93	142	36	100	144	67	104	171	47	64	111	1.267

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>)

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																													
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U
Lipik	117	136	253	130	138	268	135	103	238	126	115	241	145	137	282	157	154	311	148	148	296	171	144	315	180	155	335	197	211	408
Pakrac	195	163	358	183	176	359	158	150	308	166	166	332	221	203	424	212	219	431	238	196	434	210	214	424	215	234	449	279	288	567
Novska	290	302	592	290	262	552	261	237	498	280	247	527	220	301	521	348	306	654	340	280	620	376	326	702	385	346	731	401	416	817
Jasenovac	28	26	54	52	37	89	28	22	50	30	31	61	40	23	63	41	37	78	43	33	76	64	57	121	63	52	115	56	50	106
Ukupno LAG	630	627	1.257	655	613	1.268	582	512	1.094	602	559	1.161	626	664	1.290	758	716	1.474	769	657	1.426	821	741	1.562	843	787	1.630	933	965	1.898

1.3. Demografske značajke LAG područja

Prema službenim podacima popisa stanovništva iz 2021. godine na području LAG-a živi 25.194 stanovnika. Uspoređujući te podatke sa podacima popisa stanovništva iz 2011. godine vidljive su značajne razlike u broju stanovnika LAG-a. Sve JLS sa LAG područja bilježe pad broja stanovnika. Na području grada Lipika prema popisu iz 2011. godine stanovalo je 6.170, a po novom popisu stanuje 5.126 što je 1.044 manje odnosno 16,92%. Grad Pakrac je imao 8.460 stanovnika dok po novom popisu na području grada živi 7.095 što je pad od 16,13%. Grad Novska bilježi najveći pad broja stanovnika. Na području grada živi 2.284 stanovnika manje nego 2011. godine. U općini Jasenovac živi 1.583 odnosno 414 manje, a u Janja Lipi 156 odnosno 50 manje nego 2011. godine. Sveukupno na području LAG-a živi 25.194 stanovnika što usporedno sa 2011. godinom predstavlja pad od 17%.

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

[Vitalni indeks se može i izračunati pomoću formule - $VI = \text{natalitet}/\text{mortalitet} \cdot 100$]

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	
Grad Lipik	158	43	99	103	58,6	41,7	43,2
Grad Novska	142	116	183	166	78,0	70,3	40,2
Grad Pakrac	81	67	125	141	64,8	47,5	43,1
Grad Kutina (Janja Lipa)	0	0	0	0	0	0	0
Općina Jasenovac	17	9	42	50	40,5	18,0	46,0
Ukupno LAG	398	235	449	360	241,9	177,5	172,5

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola			Visokoškolsko obrazovanje															Np
										Svega			Viša i stručni studij			Fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studij			Magisterij			Doktorat			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Grad Lipik	33	115	148	713	928	1.641	1.384	1.008	2.392	165	219	384	89	123	212	72	93	165	2	2	4	2	1	3	4
Grad Pakrac	34	126	160	639	938	1.577	1.995	1.510	3.505	302	382	684	160	221	381	133	155	288	5	2	7	4	4	8	4
Grad Novska	68	314	382	1.109	1.402	2.511	3.301	2.479	5.780	378	443	821	188	218	406	180	224	404	9	0	9	1	1	2	7
Općina Jasenovac	9	58	67	206	242	448	428	267	695	32	42	74	16	22	38	15	18	33	1	2	3	0	0	0	0
Ukupno LAG	144	613	757	2.667	3.510	6.177	7.108	5.264	12.372	877	1.086	1.963	453	584	1.037	400	490	890	17	6	23	7	6	13	15

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu - <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm>)

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

[Stanje zaključno na dan 1. lipnja 2023.]

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a		Odobreni projekti od strane LAG-a		Odobreni projekti od strane APPRRR		Potpuno isplaćeni projekti		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eur	br	Iznos, eur	br	Iznos, eur	br	Iznos, eur	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a	Pokazatelji LAG-a
4.1.1	2	293.451,44	15	293.683,68	15	293.360,77	15	276.066,64	3	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u fizičku imovinu: 15	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u fizičku imovinu: 15
										Ukupne investicije u fizičku imovinu: 293.451,45	Ukupne investicije u fizičku imovinu: 278.837,98
										Broj novostvorenih radnih mjesta u provedenim projektima: 3	Broj novostvorenih radnih mjesta u provedenim projektima: 3
6.3.1	4	578.760,27	37	553.796,28	37	553.796,28	37	433.952,84	0	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u razvoj malih OPG-a: 36	Broj poljoprivrednih gospodarstava kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za ulaganja u razvoj malih OPG-a: 37
										Ukupne investicije u razvoj malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava: 578.760,27	Ukupne investicije u razvoj malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava: 553.796,36
										Broj novostvorenih radnih mjesta u provedenim projektima: 6	Broj novostvorenih radnih mjesta u provedenim projektima: 0

7.4.1	3	597.394,48	10	582.699,22	9	553.396,47	5	376.260,31	0	Broj subjekata u ruralnom području kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za razvoj društvene infrastrukture: 19	Broj subjekata u ruralnom području kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR-a za razvoj društvene infrastrukture: 5		
										Ukupne investicije u poboljšanje društvene infrastrukture u ruralnim područjima: 597.394,48	Ukupne investicije u poboljšanje društvene infrastrukture u ruralnim područjima: 267.090,47		
										Stanovništvo koje ima koristi od poboljšanih usluga u društvenu infrastrukturu: 10.000	Stanovništvo koje ima koristi od poboljšanih usluga u društvenu infrastrukturu: 6.572		
Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.													
Naziv projekta		Izvor financiranja projekta		Ukupni iznos projekta, eur		Iznos učešća LAG-a, eur		Razdoblje provedbe projekta		Uloga LAG-a u provedbi projekta		Rezultati i pokazatelji	
OPGenije		Europski socijalni fond(85%) i Državni proračun RH(15%)		197.672,90		0		5.9.2018.-5.9.2020.		Partner		-nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene: 30,00 -nezaposleni koji su sudjelovali u osposobljavanju: 30,00 -broj nezaposlenih sudionika koji su završili program osposobljavanja: 30,00	
Ambasadori dobročinstva		Europski socijalni fond(85%) i Državni proračun RH(15%)		170.882,91		0		5.10.2020.-5.10.2022.		Partner		-br. aktivnosti za podizanje svijesti/javne kampanje: 52,00 -stručni suradnici koji su sudjelovali u osposobljavanju: 50,00 -stariji od 54 godine: 50,00 -br. pružatelja socijalnih usluga koji provode projekt: 3,00	
Ruke koje mogu sve		Europski socijalni fond(85%) i Državni proračun RH(15%)		492.979,29		0		7.1.2021.-7.4.2022.		Nositelj		-nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene: 40,00 -broj pripadnica ciljanje skupine uključenih u obrazovne djelatnosti: 40,00 -br. krajnjih korisnika uključenih u projektne aktivnosti: 240,00	

Javi se promjeni s(v)e!	Europski socijalni fond(85%) i Državni proračun RH(15%)	248.058,93	0	12.7.2021.- 12.7.2023.	Partner	-neaktivni korisnici koji se ne obrazuju i ne osposobljavaju: 10,00 -mladi do 25 godina: 6,00 -mladi u dobi 25-29 godina; 4,00 -neaktivni sudionici koji se ne obrazuju i ne osposobljavaju, koji okončaju intervenciju uz potporu Inicijative za zapošljavanje mladih: 10,00, - neaktivni sudionici koji se ne obrazuju niti se osposobljavaju, a koji se obrazuju/osposobljavaju, stječu kvalifikaciju ili imaju posao, po prestanku sudjelovanja: 2,00
Ruke koje mogu sve II	Europski socijalni fond(85%) i Državni proračun RH(15%)	196.854,47	0	28.7.2022.- 28.3.2023.	Nositelj	-nezaposleni, uključujući dugotrajno nezaposlene: 30,00 -br. krajnjih korisnika uključenih u projektne aktivnosti: 180,00

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

3.1. Opis partnerstva

LAG broji 56 redovnih članova od čega 12 pripadaju javnoj interesnoj skupini, 35 gospodarskoj interesnoj skupini te 9 civilnoj interesnoj skupini. Najviše tijelo upravljanja LAG-a je Skupština koja je sačinjena od predstavnika članova LAG-a. Skupštinu čine članovi LAG-a i predstavnici članova LAG-a. Prije početka rada Skupštine, ona interesna skupina koja ima više od 50% prisutnih članova bira svoje predstavnike čiji broj ne smije biti veći od 50% broja članova Skupštine. Tako konstituirana Skupština ima mandat do sljedeće sjednice Skupštine. Ovim se osiguralo da niti jedna od interesnih skupina nema više od 50% članova Skupštine prilikom donošenja odluka. Skupština se sastaje po potrebi, a najmanje jednom godišnje kada usvaja izvješća o radu i financijska izvješća iz prethodne godine te donosi plan rada i financijski plan za narednu godinu.

Za poslovanje LAG-a između zasjedanja Skupštine te provedbu odluka skupštine zadužen je Upravni odbor sačinjen od 10 članova, od kojih niti jedna interesna skupina nema više od 50 % članova. Pet osoba je mlađih od 40 godina, a 4 osobe su žene. Upravnim odborom predsjedava predsjednik LAG-a koji je ujedno i odgovorna osoba u LAG-u. Upravni odbor se sastaje u prosjeku jednom mjesečno. Mandat predsjednika i članova Upravnog odbora traje 2 godine.

Rad LAG-a nadzire Nadzorni odbor sastavljen od 3 člana. Prilikom izbora članova Nadzornog odbora vodi se računa da budu zastupljeni predstavnici JLS-a koje nisu zastupljene u Upravnom odboru.

Operativno poslovanje LAG-a je u nadležnosti upravitelja i zaposlenika: stručni suradnici 2 izvršitelja, stručnjaci za izradu i provedbu LRS 2 izvršitelja, koordinadora projekta Zaželi 1 izvršitelj te stručnjak za pružanje usluga mentorstva 1 izvršiteljica, ukupno 7 djelatnika.

Tablica 20: Članovi LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena(broj)	Od toga mladih(broj)
36	5	13	54	19	8

Izvor: Interna dokumentacija LAG-a

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Skupština LAG-a

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena(broj)	Od toga mladih(broj)
14	5	10	29	15	5

Izvor: Interna dokumentacija LAG-a

Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Upravni odbor

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno(broj)	Od toga žena(broj)	Od toga mladih(broj)
5	2	3	10	4	5

Izvor: Interna dokumentacija LAG-a

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Izrada LRS za razdoblje 2023.-2027. započela je 7. veljače 2022. zapošljavanjem 2 djelatnika-stručnjaka za izradu i provedbu LRS. Provedeno je usmeno anketiranje gospodarskih subjekata vezano za interes za financiranje projekata iz LRS u budućem razdoblju. Anketiranje je provedeno temeljem anketnog obrasca, a poslužilo je za izradu Plana provedbe LRS. Informativna radionica o izradi LRS pod nazivom „Uloga LAG-a „Zeleni trokut“ u provedbi Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike Republike Hrvatske 2023.-2027., nove intervencije i nova sredstva za ruralni razvoj.“ održana je 15. ožujka 2022. u Pakracu za 30-ak sudionika.

Upravitelj LAG-a je prezentirao obveze LAG-a u vezi izrade LRS članovima Skupštine dana 24. ožujka 2022. u Lipiku u kojoj je sudjelovalo 25 članova LAG-a.

LAG je objavio Javni poziv za prijavu projektnih ideja za izradu LRS LAG-a „Zeleni trokut“ za razdoblje 2023.-2027. na mrežnoj stranici www.lag-zelenitrokut.com dana 25. kolovoza 2022. uz koji je priložen obrazac za prijavu projektnih ideja. Javni poziv objavljen je i na web stranicama lokalnih informativnih medija: Kompas, Pakrački list, facebook stranici Novska.in portal, NORA Novska, Poduzetničko centra Pakrac.

Da bi informirao lokalne dionike o procesu izrade nove LRS LAG je u veljači, ožujku i travnju 2023. godine proveo cijeli niz radionica (osam) na terenu pod nazivom „Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG (PG) putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“ u programskom razdoblju 2023.-2027.“ Radionice su relativno dobro bile posjećene, od tri do 24 lokalna dionika, sveukupno 156 sudionika. Sudionicima su prezentirana načela LEADER pristupa, zahtjevi koji se od takvog pristupa očekuju u narednom programskom razdoblju, ciljevi i prioriteti Strateškog plana ZPP-a u razdoblju 2023.-2027, te nacrt LAG intervencija iz LRS. Također, prezentirana je nacrt načela odabira projekata te planirani pokazatelji provedbe LRS.

Prvo predstavljanje nacrta LRS-a obavljeno je dana 09.08.2023. godine članovima LAG-a nazočnima tada održanoj godišnjoj Skupštini LAG-a. Nazočilo je 18 članova LAG-a.

U svrhu javne rasprave nacrt LRS objavljen je na Internet stranici LAG-a 10.08.2023. godine. Pozvani se svi zainteresirani dionici da dostave prijedloge, mišljenja, kritike u vezi objavljenog nacrta i to putem e-maila na adresu: lag.zeleni.trokut@gmail.com. Skupština LAG-a će prije donošenja razmotriti sve pristigle dopise. Javna rasprava traje od dana objave do 31.08.2023. godine.

Dana 22.09.2023. godine održana je izvanredna Skupština LAG-a na kojoj je pravo glasa imalo 29 članova, od toga 14 iz gospodarskog sektora, 5 iz civilnog sektora i 10 iz javnog sektora. Budući da se Skupštini odazvao natpolovičan broj članova LAG-a, niti jedan od sektora nije imao više od 50% prisutnih članova, svi oni članovi koji su se odazvali, sukladno odredbama članka 29. Statuta, ulaze u sastav Skupštine i imaju pravo glasa.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
Prezentacija: Uloga LAG-a „Zeleni trokut“	30	Pakrac	15.03.2022.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	20	Lipik	14.02.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	24	Roždanik	16.02.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	13	Lipik	21.02.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	14	Jasenovac	23.02.2023.
Radionica: ULAGANJE U KVALITETU ŽIVOTA NA SELU (Ruralnu i društvenu infrastrukturu) u okviru intervencije 77.06 LEADER(CLLD) u Strateškom planu ZPP-a za razdoblje 2023.-2027.	6	Lipik	08.03.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	3	Badljevin	14.03.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	16	Lipik	16.03.2023.
Radionica: Što trebam i što mogu dobiti za svoj OPG putem provedbe mjere LEADER od LAG-a „Zeleni trokut“	20	Janja Lipa	23.03.2023.
Prezentacija na Redovnoj godišnjoj skupštini: Nacrt LRS	18	Lipik	09.08.2023.
Prezentacija, rasprava i usvajanje LRS na Izvanrednoj Skupštini	29	Lipik	22.09.2023.

Izvor: interna dokumentacija LAG-a

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

SNAGE	SLABOSTI
-dinamičan i razveden prostor LAG-a (od Lonjskog polja do Slavanskog gorja) - fizički kontakt sa Bosnom i Hercegovinom - vodno bogatstvo (izvori, bunari, potoci, rijeke, jezera, močvare) - veliko šumsko bogatstvo - bogata povijesno-kulturna baština - dovoljno mjesta u vrtićima - razvijena mreža osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja - prisutnost visokoškolskih ustanova - razvijen sustav zdravstvene zaštite - veliki broj udruga civilnog društva - zajednički projekti u vodoopskrbi i odvodnji - zajednička odlagališta otpada - izgrađena reciklažna dvorišta - razvijena plinska mreža - dobar prometni položaj i povezanost cestom, željeznicom i vodnim putem - dobra informatička i telekomunikacijska povezanost - dostupna sirovina u poljoprivredi i šumarstvu, rudarstvu - značajan potencijal u razvoj malih obiteljskih pogona za preradu poljoprivrednih proizvoda - proizvodni potencijali u slatkovodnom ribarstvu, mljekarstvu, stočarstvu, vinogradarstvu, voćarstvu, povrtlarstvu, ekološkoj poljoprivredi, konjogojstvu, pčelarstvu i ruralnom turizmu - prepoznatljivi poljoprivredno prehrambeni proizvodi: kulen, konjska salama, med amorfe, meso crne slavonske svinje - Park prirode „Lonjsko polje“ nositelj turističkog razvoja, Toplice Lipik, državna ergela Đakovo-Lipik, turistički sadržaji na Psunju- potencijali za razvoj turističke ponude i povezivanje sa poljoprivrednim gospodarstvima - razvijeni oblici seoskog turizma na gospodarstvima u parku prirode - mogućnost povezivanja turističkih OPG-ova sa korisnicima bolnica Pakrac i Lipik - razvijeni kulturni, sportski i rekreativni sadržaji - uspješno funkcioniranje LEADER pristupa koje se ogleda kroz visoku iskorištenost raspoloživih sredstava u prethodnom	-nedostatak vode u vodoopskrbnom sustavu Pakraca i Lipika - velike štete uslijed rata - zastarjelost plinske mreže - loše stanje nerazvrstanih cesta - udaljenost naselja bez električne energije - velike posljedice ratnih razaranja- spor proces revitalizacije gospodarstva i obnove gospodarskih objekata - nedostatak poduzetničke svijesti za samozapošljavanje - mali broj novootvorenih radnih mjesta - odlazak mladih obrazovanih ljudi - nedovoljno iskorišten potencijal za razvoj turizma i poljoprivrede - slaba financijska moć malih OPG-ova za nova ulaganja - nedovoljna educiranost poduzetnika - nedostatni financijski kapaciteti udruga za financiranje većih europskih projekata - nedostatni kapaciteti za zbrinjavanje starih, nepokretnih i bolesnih osoba - nedovoljna suradnja među udrugama - nedovoljna aktivnost udruga u korištenju EU fondova - nepovoljna obrazovna struktura stanovništva - povijesno- kulturna baština nije u cijelosti stavljena u funkciju razvoja - prirodna baština ugrožena i nedovoljno valorizirana- nisu iskorištene prednosti NATURA 2000 područja - nedostatni smještajni kapaciteti za stare osobe, postojeći skupi - financijska ovisnost udruga o lokalnim proračunima - ne dovoljno iskorišteni obnovljivi izvori energije - prosječni dohodak po stanovniku ispod prosjeka za RH - izvorni prihodi JLS-a ispod prosjeka za RH - indeks razvijenosti ispod prosjeka za RH - poljoprivredna gospodarstva nedovoljno iskoristila priliku ponuditi svoje proizvode posjetiteljima parka prirode „Lonjsko polje“, Toplica Lipik, državne ergele Đakovo-Lipik, turističkih sadržaja na Psunju, te ostalih turističkih destinacija

Programskom razdoblju te visok postotak odobrenih projekata - pozitivni primjeri partnerske suradnje unutar LAG-a - stečeno značajno iskustvo LAG-a, razvojnih agencija, JLS-a te ostalih subjekata u pripremi i provedbi EU projekata u ruralnom razvoju - osnaženi ljudski kapaciteti LAG-a za pripremu i provedbu LRS, rast broja zaposlenih na provedbi projekata - pozitivna suradnja sa bankom u predfinanciranju - pozitivno iskustvo u provedbi socijalnih projekata financiranih iz ESF(OPGenije, Zaželi faza II i III, Ambasadori dobročinstva, Javi se, promjeni s(v)e!) - pozitivna iskustva kroz projektno partnerstvo - stabilno financijsko poslovanje LAG-a - postignuta prepoznatljivost i vidljivost LAG-a među LAG stanovništvom - ostvaren i održan velik broj kontakata sa stanovnicima LAG područja, značajan broj povratnih informacija	- ponuda poljoprivrednih gospodarstava neadekvatna turističkoj potražnji - visoka stopa nezaposlenosti - odseljavanje - visoka prosječna starost stanovništva - utjecaj politike na donošenje odluka unutar LAG-a - nedosljednost poštivanja LEADER načela - u prethodnom Programskom razdoblju neostvarena očekivanja subjekata civilnog sektora uzrokovala smanjen interes za sudjelovanje u radu LAG-a - u prethodnom Programskom razdoblju značajan broj OPG-ova koji su imali ekonomsku veličinu iznad 8.000 €, a budući da nisu bili upisani u registar poreznih obveznika nisu bili prihvatljivi korisnici unutar mjere 4.1.1. - u odobrenim projektima kroz mjeru 6.3.1 najčešća ulaganja u nabavku nove ili polovne mehanizacije uz upitno postizanje planiranog cilja-smanjenje troškova poslovanja, nedovoljno ulaganja u povećanje obima proizvodnje i stvaranje novih proizvoda (dodane vrijednosti na OPG-u) - provedena ulaganja ne doprinose dovoljno porastu poduzetničkih inicijativa na OPG-ovima - u provedenim ulaganjima nedovoljno investicija u inovativne projekte, korištenje obnovljivih izvora energije, smanjenje klimatskih, ekološku poljoprivredu - provedena ulaganja nisu rezultirala značajnim brojem novostvorenih radnih mjesta - provedena ulaganja u društvenu infrastrukturu ne doprinose smanjenju depopulacije - nedostatna ulaganja u industriju, osobito preradbenu industriju, spor rast industrijske proizvodnje - nedostatnost poljoprivredne proizvodnje - slaba produktivnost poljoprivredne proizvodnje, značajne ne obrađene i zapuštene poljoprivredne površine - stalni pad prihoda OPG-ova, porast cijena repromaterijala - nedostatak poduzetničkih inicijativa na OPG-ovima, slabo razvijeno zadružno poduzetništvo, prevladavanje primarne proizvodnje odn. nedostatna prerada, ne razvijene poduzetničke vještine, nedostatak vizije i strategije u razvoju poljoprivrede, ne snalaženje u tržišnim uvjetima poslovanja, nedostatak lokalnih robnih marki, ne standardizirana proizvodnja, ne iskorištene mogućnosti zaštite geografskog podrijetla
---	--

	proizvoda, ne iskorišteni potencijali regionalne posebnosti i prepoznatljivosti - na OPG-ovima prevladava staračko stanovništvo - ne postoji praćenje rasta poljoprivrednih gospodarstava, no iz izjava dionika proizlazi da rasta nema ili ja jako usporen
PRILIKE	PRIJETNJE
-dostupni izvori financiranja (EU fondovi) - poboljšana dostupnost financijskih instrumenata i kredita - projekti suradnje - CLLD - programi zajednice - slobodan pristup europskom tržištu - ulazak Hrvatske u prostor Schengena - turističke destinacije na području LAG-a privlače turiste iz šire regije - dvjema bolnicama gravitira cca 100.000 stanovnika šire regije koji mogu biti potencijalni korisnici turističke, gastronomske i sl. ponude na području LAG-a	-restriktivna državna porezna politika - nefunkcioniranje tržišta i tržišnih zakona, jačanje monopola - uvoz jeftinih i nekvalitetnih proizvoda koji negativno utječu na domaću proizvodnju - pravna nesigurnost - rat u Ukrajini - rast inflacije - povećanje cijena energenata - sve izraženiji klimatski poremećaji - elementarne nepogode (suše, poplave, mraz) - sporo raspolaganje državnim poljoprivrednim zemljištima - kriza uzrokovana koronavirusom - rast kamatnih stopa - slabljenje tečaja eura - problemi u zdravstvu

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba LAG područja

Tablica 25: Potrebe LAG područja

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS kojim se ispunjava potreba
1. Poboljšati produktivnost primarne poljoprivredne proizvodnje na PG	Jačanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava jedna je od najvažnijih zadaća ove LRS. U tu svrhu potrebno je povećati sigurnost primarne poljoprivredne proizvodnje kroz stabilne i veće prinose u odnosu na prethodno stanje. Potrebno je povećati plodnost tala, fizikalno kemijska svojstva tala, vodopropusnost i sposobnost konzervacije vlage u tlu, opskrbljenost hranjivima i organskom tvari tala. Obradu tala treba usmjeriti ka zahtjevima usjeva i nasada, smanjiti broj prohoda, učinkovitije koristiti postojeću mehanizaciju i uvoditi napredniju i učinkovitiju. Osigurati maksimalne prinose, smanjiti utjecaj nepovoljnih ekoloških i bioloških faktora na uzgoj biljaka, učinkovitije vršiti berbu, skladištenje i preradu proizvoda. U stočarstvu osigurati bolje uvjete za uzgoj, reprodukciju, ishranu stoke. Učinkovitije koristiti postojeće resurse i skladištiti gnoj. Ulaganjem u smanjenje troškova i povećanja produktivnosti rezultirati će rastom prihoda od poljoprivredne proizvodnje koji će indirektno potaći rast poljoprivrednih gospodarstava i nova ulaganja, a rast gospodarstava povećati će ukupni dohodak od poljoprivredne djelatnosti.	Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	Rast poljoprivrednih gospodarstava

2. Povećati obim domaće proizvodnje težeći samodostatnosti	Potrebno je povećati obim proizvodnje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, osobito onih koje država ima u deficitu. Povećati površine pod usjevima, nasadima, zaštićenim prostorima, povećati kapacitete za držanje stoke, proizvodnju i skladištenje stočne hrane. Ulaganja će direktno utjecati na povećanje proizvodnih kapaciteta gospodarstava odn. njihov rast, a rast će povećati ukupne dohotke ruralnog stanovništva.	Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	Rast poljoprivrednih gospodarstava
3. Stvoriti dodanu vrijednost poljoprivrednih proizvoda PG-a	Potrebno je ulagati u objekte za preradu, doradu, pakiranje i skladištenje poljoprivrednih proizvoda na poljoprivrednim gospodarstvima radi stvaranja proizvoda sa višom vrijednošću. Ulaganja u doradu, preradu, skladištenje i pakiranje poljoprivrednih gospodarstava stvoriti će potražnju za povećanje primarne proizvodnje te će indirektno utjecati na rast gospodarstava kroz povećanje kapaciteta, a time u konačnici i na rast dohotka poljoprivrednih gospodarstava	Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	Rast poljoprivrednih gospodarstava
4. U svim ruralnim naseljima osigurati jednaku kvalitetu života za ruralno stanovništvo	U malim, a osobito u udaljenim, seoskim sredinama potrebno je ulagati u osnovnu komunalnu i društvena infrastrukturu, poboljšati uvjete za život i rad stanovnika te rad institucija i udruga civilnog društva koje se prvenstveno bave osjetljivim skupinama stanovnika: mladi, starije i bolesne osobe, veterani i dr. Ulaganjima će se općenito poboljšati komunalna i društvena infrastruktura što će direktno utjecati na poboljšanje kvalitete života u ruralnim sredinama.	Poboljšanje kvalitete života u ruralnom području	Poboljšanje kvalitete komunalne i društvene infrastrukture u ruralnim područjima

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
1. Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	Povećanje dohotka ruralnog stanovništva je osnovni preduvjet za ostanak stanovništva na LAG području. Stalna depopulacija i pad poljoprivredne proizvodnje rezultat su neslanazjenja poljoprivrednih gospodarstava u tržišnim uvjetima poslovanja ili u nedovoljnom kapacitetu za rast. Dolazi do odumiranja sela i preseljenja u gradove, a sve je manje uspješnih poljoprivrednih gospodarstava koja bilježe pozitivne rezultate u poslovanju. Da bi se takva situacija pokrenula u pozitivnom smjeru potrebna su jaka i stabilna gospodarstva sa stabilnim prihodima.	1.1. Rast poljoprivrednih gospodarstava	Pod rastom poljoprivrednih gospodarstava smatra se rast prihoda od prodaje poljoprivredno-prehrambenih proizvoda nastao kao posljedica rasta priljeva ili smanjenja troškova poslovanja, rast obima proizvodnje kao posljedica povećanja proizvodnog kapaciteta te uvođenje novih proizvoda. Rast gospodarstava ovisi o kapacitetu istoga za rast. Osim materijalnih pretpostavki, dostatnih resursa i iskustva, za novi rast potrebna su nove ideje, promjene u načinu gospodarenja, težnja ka ostvarenju jasnih i realnih ciljeva te učenje i usavršavanje u struci. Ovom strategijom cilj je potaknuti rast na gospodarstvima jačanjem proizvodnih i materijalnih kapaciteta.
2. Pобољшanje kvalitete života u ruralnom području	Cilj ove strategije je u svim ruralnim naseljima LAG područja stvoriti jednake i kvalitetne uvjete za život stanovnika. Uslijed gubljenja tradicionalne funkcije sela, dolazi do velikog odseljavanja, osobito mladih te starenje ruralnog stanovništva. Osim što sela više nisu atraktivna za život mlađim osobama, zbog nedostatka socijalnih usluga sve je veći problem skrb o starijim i bolesnim osobama.	2.1. Poboљшanje kvalitete komunalne i društvene infrastrukture u ruralnim područjima	Poboљшati postojeću i izgraditi novu komunalnu i društveno korisnu infrastrukturu koja će doprinijeti smanjenu iseljavanja i boljim uvjetima za život u ruralnim područjima. Osigurati sadržaje primjerene interesima mlađih ljudi, dostupnost socijalnih i društvenih usluga, osiguranja uvjeta za kvalitetan život i bavljenje gospodarskom djelatnošću u udaljenim i slabije razvijenim naseljima.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
1. Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	1.1. Rast poljoprivrednih gospodarstava	1. Poboljšati produktivnost primarne poljoprivredne proizvodnje na PG	A Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava
		2. Povećati obim domaće proizvodnje težeći samodostatnosti	
		3. Stvarati dodanu vrijednosti poljoprivrednih proizvoda PG-a	
2. Poboljšanje kvalitete života u ruralnom području	2.1. Poboljšanje kvalitete komunalne i društvene infrastrukture u ruralnim područjima	4. U svim ruralnim naseljima osigurati jednaku kvalitetu života za ruralno stanovništvo	B Ulaganja u kvalitetan život na selu

LAG „Zeleni trokut“ će u Programskom razdoblju 2023.-2027. provoditi dvije intervencije:

A) Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava,

B) Ulaganja u kvalitetu života na selu.

LAG može u okviru ovih intervencija raspisati pojedinačne natječaje po sektorima, vrstama ulaganja, veličini gospodarstva, tipu korisnika, pri čemu U.O. LAG-a utvrđuje alokaciju sredstava po natječaju.

Intervencijom „Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava“ bilo kroz smanjenje troškova poslovanja u vidu ulaganja u kvalitetniju, efikasniju i produktivniju primarnu proizvodnju, bilo kroz povećanje proizvodnih kapaciteta u vidu povećanja ekonomske veličine, bilo stvaranjem novih proizvoda sa većom dodatnom vrijednošću ima direktnu posljedicu u povećanju dohotka ruralnog stanovništva.

Intervencija „Ulaganja u kvalitetan život na selu“ poboljšati će kvalitetu i dostupnost komunalne i društvene infrastrukture osobito u onim naseljima gdje je prisutna depopulacija u većem obimu. Kvaliteta komunalne i društvene infrastrukture direktno utječe općenito na kvalitetu života u ruralnim sredinama što će zajedno sa provedbom 1. cilja doprinijeti zadovoljenju potreba ruralnog stanovništva.

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje [Potrebno je navesti „transnacionalni“ kada su uključeni i LAG-ovi iz drugih država, a „međuteritorijalni“ kada su uključeni LAG-ovi samo iz Republike Hrvatske]	Područje interesa projekta suradnje [Potrebno je navesti najmanje jedan od gospodarskih sektora: poljoprivreda, šumarstvo, industrija, turizam, trgovina, promet, građevinarstvo, informatika, energija.]	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje [Navedi koji su očekivani rezultati provedbe projekta suradnje, u dijelu u kojem sudjeluje LAG]	Indikativni visina proračuna projekta suradnje [Navedi % u odnosu na ukupni proračun LAG-a koji je planiran za provedbu projekta suradnje]
Međuteritorijalni: korištenje prirodne, društvene i kulturne baštine u svrhu razvoja	Turizam, poljoprivreda, trgovina	Prepoznate kulturne, prirodne i društvene vrijednosti	1-5%

		definirani modaliteti korištenja istih u svrhu razvoja, korisnici upoznati sa mogućnostima korištenja tih resursa u svrhu razvoja	
zaštita regionalne kvalitete roba i usluga	Poljoprivreda, turizam	Definirana pravila za uspostavu sustava zaštite regionalne kvalitete roba i usluga, korisnici upoznati sa benefitima te zaštite	1-5%
Transnacionalni: suradnja poduzetnika u borbi protiv ekonomske krize	Industrija, poljoprivreda, turizam	Korisnici upoznati sa pozitivnim primjerima prakse u suradnji poduzetnika i radnika u svrhu borbe protiv ekonomskih kriza	1-5%
Transnacionalni: jačanje ljudskih kapaciteta na području EU fondova, zaštite prirode, korištenja obnovljivih izvora energije, inovacija	Industrija, poljoprivreda, informatika	Ojačana svijest i sposobnosti lokalnih korisnika za korištenje EU fondova, u zaštiti prirode, za korištenje obnovljivih izvora energije i inovacija	1-5%
Transnacionalni: stvaranje dodane vrijednosti lokalnog gospodarstva	Trgovina, poljoprivreda	Korisnici prepoznali prilike i definirali poslovne koncepte u stvaranju dodane vrijednosti lokalnih proizvoda	1-5%

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava A
Područje obuhvata	cjelokupno LAG područje
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Pod pojmom „rast poljoprivrednih gospodarstava“ podrazumijeva se povećanje prihoda gospodarstva koje može nastati kao posljedica povećanja priljeva od prodaje ili smanjenja odljeva za troškove poslovanja, ili kao kombinacija obiju učinaka. Rast priljeva od prodaje može se postići ulaganjima u povećanje proizvodnje unutar postojećih kapaciteta, kroz ulaganja u povećanje postojećih kapaciteta iskazano kroz povećanje ekonomske veličine gospodarstva, te kroz ulaganja u uvođenje novih proizvoda na gospodarstvu kroz vidove dorade ili prerade poljoprivrednih proizvoda. Intervencija će rezultirati smanjenjem troškova poslovanja, modernizacijom gospodarstva, povećanjem poljoprivredne proizvodnje, dodavanje nove vrijednosti poljoprivrednim proizvodima te time direktno utjecati na ostvarenje specifičnog cilja LRS-a: <i>1.1. Rast poljoprivrednih gospodarstava</i>, a također će doprinijeti ostvarenju općeg cilja LRS-a: <i>1. Povećanju dohotka ruralnog stanovništva</i>. Putem ulaganja kroz intervenciju „Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava“ dat će se doprinos općem cilju ZPP-a za razdoblje 2023.-2027.: <i>(a) Poticanje pametnog, konkurentnog, otpornog i diversificiranog sektora poljoprivrede kojim se osigurava dugoročna sigurnost opskrbe hranom.</i> Intervencija će doprinijeti specifičnim ciljevima ZPP-a: SC 2. jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju budući da intervencija kroz ulaganja rast poljoprivredne proizvodnje utječe na povećanje konkurentnosti korisnika. Navedena intervencija je usklađena s zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115 Provedba intervencije direktno doprinosi povećavanju vrijednost pokazatelja rezultata ZPP-a: R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima: Nova radna mjesta podržana u ZPP projektima te R.9. Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju investicijsku potporu za restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa. Dodana vrijednost LEADER pristupa ogleda se u provođenju projekata s jedinstvenim vrijednostima u usporedbi sa standardnim mehanizmima isporuke u odnosu na nacionalnu razinu. Jedinstvena vrijednost koja će se ostvariti putem ove intervencije je rast poljoprivrednih gospodarstava. Budući da u ZPP-u nije dovoljno naglašen utjecaj na rast gospodarstava kao takvih, ova intervencija je po tome specifična, a također su specifični i posebni pokazatelji doprinosa koji se detaljnije navode u nastavku. Strateški plan ZPP-a nije detaljno razradio praćenje rasta poljoprivrednih gospodarstava, osim kroz povećanje broja radnih mjesta. U okviru ove intervencije pratiti će se posljedice ulaganja na rast poljoprivrednih gospodarstava i to kroz sljedeće parametre: povećanje prihoda od prodaje, povećanje obima proizvodnje, novi proizvodi. Kroz natječaje će se detaljnije razraditi metodologija praćenja navedenih parametara, te će se isti koristiti kao parametri doprinosa LEADER-a. Rast će se mjeriti te će rezultati rasta biti dodana vrijednost LEADER-u ove intervencije. Specifičnost ove intervencije u odnosu na intervencije ZPP-a je obveza zadržavanja

	ili otvaranja radnih mjesta kao kriterija prihvatljivosti koji su vezani uz visinu potpore. Projekti koji zahtijevaju potporu veću od 30.000,00 € obvezni su doprinostiti tim obvezama kako je navedeno pod naslovom „Uvjeti prihvatljivosti projekta.“ Inovativnost se definira kao povezivanje dviju ili više čimbenika (proizvodnja, prerada, prodaja, marketing, proizvod, način korištenja i dr.) koji do sada nisu bili povezani a kroz ulaganje ih se direktno spaja u jedan čimbenik uz uvjet da takav model povezivanja (dva ulazna i jedan izlazni čimbenik) nisu do sada bili prijavljivani niti na jedan LAG natječaj, a prijavljeno ulaganje je zaprimljeno prije ostalih sa istim karakteristikama ulaganja. Ovaj način definiranja inovativnosti se razlikuje od onoga koji se koristi na nacionalnom nivou i predstavlja LEADER doprinos. Broj odobreni inovativnih projekata mjeriti će se kao pokazatelj doprinosa LEADER pristupa.
Ciljani korisnici	fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava sa sjedištem i prebivalištem na području LAG-a
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Uvjeti prihvatljivosti korisnika: 1. imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/12116; 2. imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; 3. ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika na LAG natječaju se primjenjuju na sve korisnike na LAG natječaju koji podnose Zahtjev za potporu, uključujući partnerske projekte. Ukoliko bude potrebe u LAG natječaju će se propisati dodatni uvjeti prihvatljivosti.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Uvjeti prihvatljivosti projekta: Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta: 1. Provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu, 2. Ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a). LAG odredbe u vezi temeljnih uvjeta prihvatljivosti: - projekti za koje se traži potpora u visini od 30.001,00 do 50.000,00 € prihvatljivi su ako korisnik kroz ulaganje planira stvoriti jedno radno mjesto, - projekti za koje se traži potpora od 50.001,00 do 100.000 € prihvatljivi su ako korisnik kroz ulaganje planira stvoriti dva radna mjesta, - projekti za koje se traži potpora od 100.001,00 do 150.000 € prihvatljivi su ako korisnik kroz ulaganje planira stvoriti tri radna mjesta, - projekti za koje se traži potpora od 150.001,00 do 200.000,00 € prihvatljivi su ako korisnik kroz ulaganje planira stvoriti četiri radna mjesta, - uvjeti vezani uz stvaranje radnih moraju biti ispunjeni do podnošenja konačnog zahtjeva za isplatu i korisnik ta radna mjesta mora zadržati do isteka roka od 5 godina od dana konačne isplate. Novo zapošljavanje mora biti direktna posljedica ulaganja, - u slučaju ulaganja u nabavku poljoprivredne mehanizacije korisnik je dužan povećati obim proizvodnje na gospodarstvu izražen kao povećanje ekonomske

	veličine poljoprivrednog gospodarstva najkasnije prije podnošenja konačnog zahtjeva za isplatu te ne smije istu smanjiti u roku od 5(pet) godina nakon konačne isplate	
	Dodatni uvjete prihvatljivosti projekta propisati će se u LAG natječaju.	
Načela kriterija odabira	1. Ekonomska uspješnost u dosadašnjem poslovanju 2. Utjecaj na zapošljavanje/očuvanje radnih mjesta 3. Utjecaj na rast poljoprivrednog gospodarstva 4. Doprinos inovativnosti u proizvodnji 5. Ulaganje u ekološku poljoprivredu 6. Ulaganja koja pridonose smanjenju klimatskih promjena i uključuju obnovljive izvore energije 7. Zajednička ulaganja	
Najniža ukupna vrijednost projekta	5.000,00 €	
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 €	
Najniži iznos potpore po projektu	5.000,00 €	
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 €	
Intenzitet potpore	- najviše 85% za ulaganja u mala poljoprivredna gospodarstva - najviše 80% za mlade poljoprivrednike - najviše 65% prihvatljivih troškova za ostala poljoprivredna gospodarstva	
Pokazatelji		
Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	5	
Broj sačuvanih radnih mjesta	5	
R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.9. Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju investicijsku potporu za restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa
	Mjerna jedinica	Broj
	Ciljna vrijednost	45
2.	Naziv pokazatelja	Povećanje prihoda poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	€
	Ciljna vrijednost	1.800.000,00 €
3.	Naziv pokazatelja	Povećanje obima proizvodnje
	Mjerna jedinica	Povećanje vrijednost EVPG u €
	Ciljna vrijednost	10.000,00 €
4.	Naziv pokazatelja	Novi proizvodi
	Mjerna jedinica	Broj
	Ciljna vrijednost	15
5.	Naziv pokazatelja	Inovativni projekti
	Mjerna jedinica	Broj inovativnih projekata
	Ciljna vrijednost	5

Naziv i kod intervencije	Ulaganja u kvalitetan život na selu B
Područje obuhvata	cjelokupno LAG područje
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	Intervencija ima svrhu razvoja ruralne i društvene infrastrukture sukladno potrebama stanovnika. Iako ovom intervencijom nije moguće direktno utjecati na zapošljavanje u ruralnim sredinama, ona direktno utječe na specifični cilj LRS-a: 2.1. <i>Poboljšanje kvalitete komunalne i društvene infrastrukture u ruralnim područjima</i>, odn. doprinosi općem cilju LRS-a: 2. <i>Poboljšanje kvalitete života u ruralnom području</i>. Ulaganja u ruralnu i društvenu infrastrukturu u manjim naseljima doprinose općem cilju ZPP-a: (c) <i>Jačanje socioekonomske strukture ruralnih područja</i>, odn. specifičnom cilju ZPP-a: SC 8. promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo jer rezultiraju poboljšanim infrastrukturnim i društvenim uvjetima u manjim ruralnim naseljima čime doprinose ostanku i naseljavanju istih. Navedena intervencija je usklađena s zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115 Provedba intervencije direktno doprinosi povećava vrijednost pokazatelja rezultata ZPP-a: R.41 Povezivanje ruralne Europe: udio ruralnog stanovništva koje ima korist od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz podršku ZPP. Specifičnost ove intervencije u odnosu na SP ZPP intervencije i dodana vrijednost u provedbi LEADER pristupa je kroz provođenje projekata s jedinstvenim vrijednostima u usporedbi sa standardnim mehanizmima isporuke na nacionalnoj razini, a jedinstvene vrijednosti ostvariti će se prikupljanjem podataka o stvarnom broju korisnika ulaganja nakon provedbe istoga. Naime, ne postoji efikasna provjera uspješnosti dosadašnjih ulaganja kroz PRR 2014.-2020., kao niti u planiranim intervencijama u SP ZPP-a, kroz koje bi se evidentirao broj korisnika određene investicije i njen utjecaj na kretanje broja korisnika u ruralnim sredinama, a time i na utjecaj tih investicija na poboljšanje životnih uvjeta. Potrebno je osmisliti sistem koji bi objektivno mjerio doprinos investicije na poboljšanje životnih uvjeta ruralnog stanovništva. Broj korisnika investicije (ulaganja u objekt, infrastrukturu, zgrade, opremu) u određenom vremenskom razdoblju (5 godina od dana konačne isplate) će se koristiti kao pokazatelj rezultata ove intervencije. Samim time, korisnici će morati birati takve projekte kod kojih je moguće provoditi takvu provjeru. LAG će definirati koja je poželjna vrijednost toga pokazatelja, a koja se razlikuje od pokazatelja R.41 jer će uvažavati samo stvarne korisnike ulaganja. Ovaj pokazatelj također će se koristiti kao pokazatelj dodane vrijednosti LEADER pristupa. Pod pojmovima „inovativna i pametna rješenja“ podrazumijevaju se ulaganja u napuštene ili nedovoljno iskorištene postojeće resurse (objekt) u selima kojima ulaganjima se tim resursima dodjeljuje nova svrha i funkcija.

Ciljani korisnici	Jedinice lokalne samouprave; trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave; javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave (osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija); udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo (isključujući LAG) i čije su djelatnosti sukladno ciljnim skupinama i klasifikaciji djelatnosti udruga, povezane sa prihvatljivim ulaganjem; LAG
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	Uvjeti prihvatljivosti korisnika: 1. imati prebivalište ili sjedište, uključujući podružnicu, ovisno o organizacijskom obliku unutar područja LAG-a putem kojeg podnosi zahtjev za potporu, prije dana objave LAG natječaja sve do proteka roka od 5 (pet) godina od dana konačne isplate sredstava potpore, osim u slučaju ako LAG promijeni obuhvat područja ili u slučaju više sile i izvanredne okolnosti sukladno članku 3. stavku 1. Uredbe (EU) br. 2021/12116; 2. imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu; 3. ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije u skladu s posebnim propisima. Ukoliko bude potrebe u LAG natječaju će se propisati dodatni uvjeti prihvatljivosti.
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	Uvjeti prihvatljivosti projekta: Temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta: 1. Provoditi se na području LAG-a na kojem korisnik na LAG natječaju podnosi zahtjev za potporu, 2. Ukupni iznos projekta ne smije biti veći od 300.000,00 EUR (bez PDV-a). LAG odredbe u vezi temeljnih uvjeta prihvatljivosti: - prihvatljivi su projekti kod kojih je moguće na objektiv i mjerljiv način dokazati broj korisnika te je u prijavi projekta korisnik dužan opisati na koji način će prikupljati podatke i dostavljati ga LAG-u. - dodatni uvjeti prihvatljivosti projekta propisuju se u natječaju. Prihvatljiva ulaganja: ulaganja u građenje i/ili dogradnja i/ili opremanje i/ili adaptacija građevina za: - kulturno-društvenu namjenu (društveni dom/kulturni centar, vatrogasni dom, knjižnica, muzej i sl.) - obrazovno-odgojnu namjenu (škola, starački domovi, ustanove za djecu za posebne potrebe, ustanove za nezbrinutu djecu i sl.) - sportsko-rekreativnu (sportska građevina, sportska borilišta, zip-line, biciklistička staza i sl.) - javno prometnu namjenu (pothodnici, javne stube, parkirališta, prolazi i sl.) - rekreacijsku namjenu (planinarski domovi, izletišta, park, trg, tematski put, dječje igralište, fitnes park i sl.) - turističku namjenu (informativni centri i sl.) - šumarsku namjenu (šumarska prometna infrastruktura i sl.)

	- zdravstvena ustanova (ambulantna, domovi zdravlja i sl.) U sklopu građevina prihvatljivo je ulaganje u sustav za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe, s pripadajućom opremom i infrastrukturom. Ulaganje u javne ceste nije dozvoljeno.
Načela kriterija odabira	1. Utjecaj ulaganja na novo zapošljavanje 2. Ulaganja u naselja sa većom depopulacijom 3. Doprinos konceptu pametnih sela 4. Utjecaj ulaganja na ciljne skupine prema listi prvenstva: mladi, starije osobe, bolesnici, veterani, osobe sa posebnim potrebama, nezbrinuta djeca, udruge u kulturi, opća populacija.
Najniža ukupna vrijednost projekta	5.000,00 €
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 €
Najniži iznos potpore po projektu	5.000,00 €
Najviši iznos potpore po projektu	50.000,00 €
Intenzitet potpore	100%

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	0
Broj sačuvanih radnih mjesta	0

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralne Europe: Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz podršku ZPP
	Mjerna jedinica	Broj stanovnika naselja
	Ciljna vrijednost	5.000
2.	Naziv pokazatelj	Korisnici ulaganja
	Mjerna jedinica	Broj osoba koje koriste ulaganje
	Ciljna vrijednost	1.000

Skupni prikaz pokazatelja za sve intervencije LRS

Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupno
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima: Nova radna mjesta podržana u ZPP projektima	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	5	0	0	0	0	0	0	5	5
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	Broj sačuvanih radnih mjesta	Broj zaposlenika	5	0	0	0	0	0	0	5	5
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	R.9. Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju investicijsku potporu za restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	45	0	0	0	0	10	20	15	45
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	Povećanje prihoda poljoprivrednih gospodarstava	€	1.800.000,00	0	0	0	0	0	0	1.800.000	1.800.000
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	Povećanje obima proizvodnje	Povećanje vrijednost EVPG u €	10.000,00	0	0	0	0	0	0	10.000	10.000
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	Novi proizvodi	Broj	15	0	0	0	0	0	0	15	15
A Ulaganje u rast poljoprivrednih gospodarstava	Inovativni projekti	Broj	5	0	0	0	0	0	0	5	5
B Ulaganja u kvalitetu života na selu	Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B Ulaganja u kvalitetu života na selu	R.41 Povezivanje ruralne Europe: Udio ruralnog	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	5.000	0	0	0	0	0	0	5.000	5.000

	stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz podršku ZPP										
B Ulaganja u kvalitetu života na selu	Korisnici ulaganja	Broj osoba koje koriste ulaganje	1.000	0	0	0	0	0	0	1.000	1.000

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

r.b.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	Inovativna i pametna rješenja u selima	Doprinos inovativnosti u proizvodnji Zajednička ulaganja Doprinos konceptu pametnih sela
2.	Digitalizaciju u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	Doprinos konceptu pametnih sela
3.	Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanju klimatskih promjena u selima.	Ulaganja koja pridonose smanjenju klimatskih promjena i uključuju obnovljive izvore energije Doprinos konceptu pametnih sela

5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima

Opis odabira projekta na nivou LAG-a

Projekti se odabiru na razni LAG-a te potom slijedi procedura odabira u Agenciji za plaćanja.

Način odabira projekata na nivou LAG-a:

Prilikom odabira projekata na LAG razini primjenjuju se odredbe Operativnih pravila, ove LRS i LAG natječaja.

Koraci u provedbi LAG natječaja su slijedeći: 1. Priprema i objava LAG natječaja, 2. Administrativna kontrola projekata, ocjenjivanje i rangiranje projekata 3. Odabir projekata od strane Upravnog odbora LAG-a, 4. Prigovori na odluke LAG-a, 5. Informiranje javnosti.

1. Priprema i objava LAG natječaja:

Natječaj raspisuje Upravni odbor LAG-a za pojedinu intervenciju, Natječaj se objavljuje na Internet stranici LAG-a, Natječaj sadrži podatke o: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja, uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju, uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju, uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju, kriterije odabira projekata i dokumentaciju, prihvatljive i neprihvatljive troškove, detaljni postupak odabira projekata, visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima), način, uvjete i rokove prijave projekta, popis priloga i obrazaca. Upravni odbor LAG-a utvrđuje tekst Natječaja, propisuje način savjetovanja, utvrđuje način podnošenja i obrade.

2. Administrativna kontrola projekata:

Nakon završenog natječaja i prikupljanja ponuda pristupa se otvaranju ponuda i administrativnoj kontroli projekata. Otvaranje ponuda vrši Povjerenstvo za otvaranje prijave projekata. Tijekom administrativne kontrole utvrđuje se pravovremenost i potpunost prijave te prihvatljivost nositelja projekta. Potom Povjerenstvo utvrđuje prijedlog bodovne liste te privremene rang liste. Upravni odbor LAG-a može imenovati posebnu stručnu komisiju za ocjenu projekata.

Tijekom ocjenjivanja i rangiranja projekata provjerava se usklađenost projekata s uvjetima prihvatljivosti i kriterijima odabira iz LRS, utvrđivanje prihvatljivih troškova i aktivnosti te iznosi istih, intenzitet iznosa potpore, broj bodova po projektu sukladno intervenciji. Rang lista projekata sadrži obrazloženje za svaku preporuku pojedinog projekta za odabir uz obavezno naznačeni naziv projekta, prihvatljive troškove/aktivnosti, najviši iznos prihvatljivog troška/aktivnosti, intenzitet i iznos potpore te ostvareni broj bodova uz jasnu napomenu UO LAG-a o opravdanosti projekta.

3. Odabir projekata od strane Upravnog odbora LAG-a:

Prilikom odabira projekata primjenjuju se načela propisana važećim pravilnikom. Član Upravnog odbora se mora izuzeti od glasovanja u slijedećim slučajevima:

- član Upravnog odbora je podnositelj, predstavnik podnositelja, član obitelji ili rođak podnositelja prijave,
- član Upravnog odbora je u poslovnom, radnom ili drugačijem odnosu s podnositeljem prijave,
- član Upravnog odbora je povezan s podnositeljem na drugi način ili postoje okolnosti koje mogu utjecati na objektivnost pri odabiru. Prilikom donošenja Odluke, Upravni odbor LAG-a mora voditi računa o izbjegavanju sukoba interesa. Rezultati Natječaja objavljuju se na mrežnoj stranici LAG. LAG je dužan čuvati svu natječaju dokumentaciju najmanje 5 godina od dana konačne isplate odobrenih projekata.

4. Prigovori na odluke LAG-a:

Nositelj projekta može podnijeti prigovor na odluku UO LAG-a. Prigovor se podnosi isključivo pisanim putem i dostavlja poštom LAG-u u roku propisanom Natječajem. O prigovorima odlučuje Žalbeno povjerenstvo u rokovima propisanim Natječajem. Žalbeno povjerenstvo imenuje Skupština LAG-a vodeći računa o jednakoj zastupljenosti svih sektora. Odluka Žalbenog povjerenstva je konačna.

5. Informiranje javnosti:

Rezultati Natječaja objavljuju se na mrežnoj stranici LAG-a.

Projekte suradnje odabire Upravni odbor LAG-a temeljem iskaza interesa dobivenih na javni poziv za iskaz interesa.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost s specifičnim ciljevima ZPP (uključujući međusektorski/horizontalni)
1. Povećanje dohotka ruralnog stanovništva	1.1. Rast poljoprivrednih gospodarstava	A Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava	<i>SC 2. jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju</i>
2. Poboljšanje kvalitete života u ruralnom području	2.1. Poboljšanje kvalitete komunalne i društvene infrastrukture u ruralnim područjima	B Ulaganja u kvalitetu života na selu	<i>SC 8. promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo</i>

LRS LAG-a podupire specifični cilj ZPP-a SC 2. jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju na sljedeće načine:

- omogućuje putem intervencije A Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava nabavku nove opreme i mehanizacije sa ciljem modernizacije poljoprivrednih gospodarstava, smanjenje troškova poslovanja, racionalnije gospodarenje, smanjenje utroška energije, smanjenje zagađivanja, stvaranje nove vrijednosti i jačanje dohotka čime sama gospodarstva postaju konkurentnija na lokalnom i regionalnom tržištu,
- kriterijima odabira prednost se daje ekonomski uspješnijim gospodarstvima, gospodarstvima koja zapošljavaju nove radnike, koja žele rasti, koja su inovativna i koja provode zajednička ulaganja čime jačaj čime će se takvim gospodarstvima olakšati daljnji rast i konkurentnost,
- kriterijima odabira, a koji će se detaljnije razraditi u LAG natječaju, prednost će se dati gospodarstvima koja ulažu u povećanje ekonomske veličine, uvođenje novih proizvoda kako bi se povećao obim proizvodnje i financijska dobit gospodarstava, a time i njihova konkurentnost, prednost inovativnim projektima koji proizlaze iz potrebe rješavanja problema u proizvodnji, preradi, plasmanu i prodaji poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.

LRS LAG-a podupire specifični cilj ZPP-a SC 8. promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo na sljedeće načine:

- kriterijima odabira prednost će se dati osjetljivim skupinama stanovnika (mladi, starije osobe) čime će se utjecati na njihovu socijalnu uključenost, smanjenje izoliranosti, dostupnost socijalnih i društvenih usluga koje nedostaju u ruralnim sredinama,
- kriteriji odabira prednost daju projektima koji će se provoditi u naseljima sa većom depopulacijom kako bi se u tim sredinama omogućili bolji uvjeti za život i ostanak stanovništva, osobito mlađega,
- kriteriji odabira projekata koji planiraju zapošljavanje povećati će se broj zaposlenih, odn. smanjiti broj nezaposlenih u ruralnim sredinama,
- dodjelom bodova za projekte koji podržavaju koncept „pametnih sela“ prednost će se dati projektima koji uključuju digitalizaciju, kružno gospodarenje, korištenje obnovljivih izvora energije, inovativne projekte čime se direktno doprinosi ovome cilju.

LRS LAG-a osim specifičnih ciljeva ZPP-a podupire i posebne ciljeve jedinica regionalne (područne) samouprave. Konkretno, iz „Plana razvoja Požeško-slavonske županije za razdoblje 2021.-2027. godine“ ciljeve: Posebni cilj 1.2.: Povećati konkurentnosti u poljoprivredi i akvakulturi, Posebni cilj 2.5.: Osnažiti organizacije civilnog društva (OCD), Posebni cilj 2.7.: Osigurati ekološku i energetska tranziciju te iz „Plana razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027. godine“: Posebni cilj 1. Povećanje konkurentnosti, produktivnosti i zaposlenosti, Posebni cilj 6. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje te Posebni cilj 8. Zaštita okoliša te borba protiv klimatskih promjena.

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

U LAG-u je trenutno zaposleno 7 osoba i to upravitelj 1 izvršitelj, stručna suradnica 1 izvršitelj, stručnjak za izradu LRS 2 izvršitelja, voditelj projekta „Ruke koje mogu sve“ 1 izvršitelj, koordinator projekta „Ruke koje mogu sve“ 1 izvršitelj, stručnjak za pružanje mentorstva 1 izvršitelj. Dosada su na provedbi LRS sudjelovali upravitelj Igor Matek, stručna suradnica Emina Marenić te stručnjaci za izradu LRS Frane Kozić i Matea Mudri-Brežni. Upravitelj i stručna suradnica provodili su pripremu i provedbu natječaja, administrativnu kontrolu 1 i 2. Uspješno je provedeno 9. LAG natječaja na kojima je odabrano 62 projekta od kojih je jedan odbijen od strane APPRRR-a te je 31 projekt potpuno isplaćen. Provedbu posjeta lokacije ulaganja prije isplate provodili su upravitelj, stručna suradnica i stručnjaci za izradu LRS. Djelatnici su ukupno proveli 40 postupaka posjete lokaciji ulaganja (site vizit).

Osim provedbe LEADER mjere PRR-a, LAG je provodio nekoliko projekata financiranih putem Europskog socijalnog fonda što dokazuje sposobnost i stručnost zaposlenika LAG-a.

Financijska stabilnost prošlih godina bila je često narušena nedostatkom likvidnosti, odn. učestalo se ponavljao problem predfinanciranja projektnih aktivnosti. Često je to bio uzrok sporijeg trošenja odobrenih sredstava. U suradnji sa komercijalnom bankom uspješno je bio realiziran kredit u obliku dozvoljenog minusa po žiro računu, kao i komercijalni gotovinski kredit u projektu „Ambasadori dobročinstva“ kojega je uz pomoć LAG-a kao partnera ostvario Palijativni tim LIPA. Slijedom provedenih projekata realizirana su sredstva za indirektno troškove u iznosu od cca. 50.000,00 € koja će u budućnosti biti utrošena u tu svrhu, a koja se u međuvremenu posuđuju sa podračuna LAG-a za predfinanciranje aktivnosti u mjeri LEADER.

Provedbom projekata iz ESF-a poboljšana je likvidnost na način da su u međuvremenu sredstva iz ESF-a posuđivana radi predfinanciranja LEADER aktivnosti. Po povratu sredstava, ista su vraćena na podračun.

U tablici 31. prikazani su planirani primici u narednim godinama, ali iz istoga nije vidljiv tijek novca. Naime, prema podacima u tablici, proizlazi da LAG nema dovoljno sredstava za predfinanciranje, što nije točno, budući da se pravo stanje može vidjeti tek u planiranom tijeku novca, koji je za LAG u budućnosti pozitivan. Podloga za taj plan su trenutna sredstva na računu te planirana dinamika povrata sredstava putem kvartalnih isplata koje će omogućiti likvidnost tijekom godine.

U slučaju potrebe, a zahvaljujući pozitivnoj praksi sa komercijalnom bankom, moguće je u svakome trenutku ostvariti kredit za predfinanciranje EU projekta po povoljnoj kamati.

Animacijske aktivnosti provoditi će zaposlenici LAG-a te će u tome poslu koristiti i vanjske izvođače po potrebi.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	3,5	4.600,00	50.000,00	120.000,00
2024.	3	4.600,00	0,00	120.000,00
2025.	3	4.600,00	0,00	120.000,00
2026.	3	4.600,00	0,00	120.000,00
2027.	3	4.600,00	0,00	120.000,00
2028. (n+2)	3	4.600,00	0,00	120.000,00
2029. (n+2)	3	4.600,00	0,00	120.000,00

6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS

LAG „Zeleni trokut“ je obavezan tijekom i nakon provedbe LRS pratiti njene učinke. To će se postići praćenjem upravljanja provedbom, nadzorom provedbe i ocjenjivanjem uspješnosti provedbe strategije.

Organizacija praćenja i evaluacije LRS-a prikazan je u slijedećoj tablici.

	Praćenje LRS	Evaluacija LRS
Organizator	Upravni odbor	Upravni odbor
Odgovorno tijelo	Upravitelj i osoblje LAG-a	Osoblje LAG-a, vanjski stručnjaci
Sadržaj praćenja	- tijek korištenja financijskih sredstava - statistika prijave projekata - doprinos ciljevima i pokazateljima LRS-a - aktivnosti animacije i provedba projekata suradnje - doprinos ciljevima SP ZPP-a	- godišnja izvješća o praćenju - rezultati i učinci provedenih projekata
Vremenski raspored	Stalno	2 puta tijekom programskog razdoblja
Razdoblje izvješćivanja	godišnje	nakon 3 godine provedbe
Izvješća odobrava	Upravni odbor	Skupština
Svrha	- poboljšanje mehanizama provedbe - u slučaju potrebe izrada akcijskog plana za realizaciju pokazatelja	- revizija LRS-a

Procjena provedbe LRS provoditi će se kroz postupak evaluacije. Evaluacija je obavezna svake 3 godine, te na kraju provedbe LRS. Evaluaciju će provesti vanjski stručnjaci koje će odabrati Upravni odbor, a svrha evaluacije je da odgovori na temeljna pitanja navedena u slijedećoj tablici.

CILJEVI EVALUACIJE	KLJUČNA PITANJA	INDIKATORI
Jesu li ciljevi LRS odgovarajući?	- da li su planirani ciljevi i aktivnosti u skladu sa brojem prijave? - da li je raspored sredstava adekvatan i zadovoljava potrebe krajnjih korisnika? - da li provedene aktivnosti rezultiraju planiranim ciljnim vrijednostima pokazatelja?	- broj prijave/projekata - iznos traženih sredstava po svakoj intervenciji - postotak odobrenih projekata u odnosu na prijave - postotak odobrenih sredstava u odnosu na prijave
Jesu li planovi provedbe LRS-a odgovarajući?	- da li vremenski plan provedbe daje dovoljno vremena za provedbu planiranih aktivnosti? - da li na natječaje stiže dovoljan broj projekata? - da li se planirane aktivnosti provode bez zastoja i smetnji? - da li se provodi dinamika isplate?	- broj odobrenih projekata - vrijeme obrade prijave - vrijeme provedbe ulaganja - rok od odobrenja do konačne isplate

Provodi li se LRS na odgovarajući način?	- provodi li se Akcijski plan provedbe LRS na vrijeme? - da li odgovorna tijela na vrijeme provode sve planirane aktivnosti? - da li povjerenstvo za odabir projekata svoj posao obavlja neovisno, stručno i pravovremeno?	- broj provedenih natječaja - broj provedenih mjera - broj donesenih pozitivnih odluka od strane APPRRR-a
Potvrđuju li postignuti rezultati osnovne pretpostavke na kojima počiva LRS?	- da li provedene intervencije doprinose ciljevima? - da li provedene intervencije rezultiraju predviđenim učincima? - da li provedene intervencije zadovoljavaju potrebe područja?	- odnos između planiranog broja projekata i pristiglih prijava - odnos između planiranih sredstava i zatraženih sredstava - odnos odobrenih iznosa po svakom cilju - odnos odobrenih iznosa po svakoj od mjera - pokazatelji

Prilikom evaluacije LAG je dužan evaluatoru osigurati pristup svim podacima o provedbi LRS-a te uvid u godišnja izvješća, uključujući stanje pokazatelja.

Rok za provedbu evaluacije je 3 mjeseca od datuma isteka trogodišnjeg perioda provedbe.

Evaluacija LRS rezultira izvješćem evaluatora koje se u navedenom roku od 3 mjeseca dostavlja skupštini LAG-a na usvajanje. Izvješće mora obavezno sadržavati preporuke.

Izvješće evaluatora će se objaviti na službenoj web stranici LAG-a.

LAG je dužan u svojem financijskom planu osigurati sredstva za provedbu evaluacije.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupna vrijednost
R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	A	0	0	0	0	0	0	5	5
			B	0	0	0	0	0	0	5	5
R.9. Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	A	0	0	0	0	10	20	15	45
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe:	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništvo koje ima koristi	B	0	0	0	0	0	0	5.000	5.000

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Financijska sredstva u programskom razdoblju 2023.-2027. godine osigurana u LRS raspoređena su u dvije LAG intervencije i to u intervenciju A „Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava“ sa 50% od ukupnih sredstava, intervenciju B „Ulaganja u kvalitetu života na selu“ sa 25% od ukupnih sredstava, u „Tekuće troškovi i animacija“ sa 20% sredstava te u „Pripremu i provedbu projekata suradnje“ sa 5% od ukupno odobrenih sredstava.

Isplata sredstava planirana je od 2024. do 2029. godine., odn. 6 godina. Dinamika isplate ovisi o vrsti i prirodi intervencije.

U intervenciji A „Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava“ sredstva se planiraju ravnomjerno isplaćivati od 2025. do 2029. godine, planirani godišnji iznos je 10% od ukupnih sredstava. Prvi natječaji očekuju se 2024. godine te su prve isplate moguće tek 2025. godine. Dinamika isplate ovisi prvenstveno o korisnicima te je moguće da ona u konačnici ne bude istovjetna ovom Planu.

Isto se odnosi na intervenciju B „Ulaganja u kvalitetu života na selu“ gdje se prvi natječaji očekuju 2024. godine, a prve isplate 2025. godine.

Za provedbu „Tekućih troškova i animacije“ predviđeno je 20% od ukupnih sredstava koje će se trošiti od 2024. do 2029. godine, s time da je plan za 2024. godinu trošiti ukupno 5% zbog više troškova za animaciju, dok će se narednih godina trošiti 3% od ukupnih sredstava.

Za „Pripremu i provedbu projekata suradnje“ predviđeno je 5% od ukupnih sredstava s time da je zbog toga što je ovu intervenciju najteže planirati, trošak od 5% stavljen 2026. godine, iako je vrlo moguće da se on ostvari kasnije.

LAG nije odredio iznose koje je nužno utrošiti za provedbu koncepta pametnih sela, ali takve projekte posebno buduje.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
A Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava	0%	0%	10%	10%	10%	10%	10%	50%	20%
B Ulaganja u kvalitetu života na selu	0%	0%	5%	5%	5%	5%	5%	25%	10%
Tekući troškovi i animacija	0%	5%	3%	3%	3%	3%	3%	20%	0%
Priprema i provedba projekata suradnje	0%	0%	0%	5%	0%	0%	0%	5%	0%
UKUPNO	0%	5%	18%	23%	18%	18%	18%	100%	30%

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

LAG natječaji provoditi će se u programskom razdoblju 2023.-2027. za intervencije A „Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava“ te intervenciju B „Ulaganja u kvalitetu života na selu“. O obje intervencije planira se provesti po tri natječaja i to po jedan za svaku intervenciju 2024., 2025. i 2026., godine. Ukoliko ostane nedodijeljenih sredstava, provest će se dodatni natječaji 2027. godine. Ukoliko se planirana sredstva dodijele bržom dinamikom nego je planirano, smanjit će se broj natječaja sukladno raspoloživim sredstvima. Upravno tijelo LAG-a ima pravo povećati planiranu alokaciju po pojedinom LAG natječaju ukoliko se na natječaj podnese više zahtjeva za potporu koji ispunjavaju kriterije odabira.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj LAG natječaja							
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupno
A Ulaganja u rast poljoprivrednih gospodarstava	0	1	1	1	0	0	0	3
B Ulaganja u kvalitetu života na selu	0	1	1	1	0	0	0	3
UKUPNO	0	2	2	2	0	0	0	6

8. PRILOZI

PRILOG BR. 1: Popis naselja iz JLS u sastavu LAG-a

Naziv JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju
Grad Lipik	Antunovac	307
Grad Lipik	Bjelanovac	4
Grad Lipik	Brekinska	107
Grad Lipik	Brezine	184
Grad Lipik	Bujavica	22
Grad Lipik	Bukovčani	14
Grad Lipik	Dobrovac	304
Grad Lipik	Donji Čaglić	225
Grad Lipik	Filipovac	336
Grad Lipik	Gaj	234
Grad Lipik	Gornji Čaglić	8
Grad Lipik	Jagma	33
Grad Lipik	Japaga	137
Grad Lipik	Klisa	81
Grad Lipik	Korita	5
Grad Lipik	Kovačevac	12
Grad Lipik	Kukunjevac	190
Grad Lipik	Lipik	1967
Grad Lipik	Livadani	5
Grad Lipik	Marino selo	263
Grad Lipik	Poljana	425
Grad Lipik	Ribnjaci	14
Grad Lipik	Skenderovci	6
Grad Lipik	Strižičevac	14
Grad Lipik	Subocka	13
Grad Lipik	Šeovica	217
Grad Novska	Bair	5
Grad Novska	Borovac	176
Grad Novska	Brestača	809
Grad Novska	Brezovac	2
Grad Novska	Bročice	787
Grad Novska	Jazavica	327
Grad Novska	Kozarice	320
Grad Novska	Kričke	10
Grad Novska	Lovska	10
Grad Novska	Nova Subocka	570
Grad Novska	Novi Grabovac	5

Grad Novska	Novska	5922
Grad Novska	Paklenica	210
Grad Novska	Plesmo	58
Grad Novska	Popovac	6
Grad Novska	Rađenovci	2
Grad Novska	Rajčići	2
Grad Novska	Rajić	752
Grad Novska	Roždanik	229
Grad Novska	Sigetac	92
Grad Novska	Stara Subocka	386
Grad Novska	Stari Grabovac	311
Grad Novska	Voćarica	146
Grad Pakrac	Badljevin	597
Grad Pakrac	Batinjani	44
Grad Pakrac	Bjelajci	0
Grad Pakrac	Branešci	32
Grad Pakrac	Brusnik	15
Grad Pakrac	Bučje	13
Grad Pakrac	Cicvare	0
Grad Pakrac	Cikote	10
Grad Pakrac	Dereza	10
Grad Pakrac	Donja Obrijež	176
Grad Pakrac	Donja Šumetlica	4
Grad Pakrac	Donji Grahovljani	18
Grad Pakrac	Dragović	45
Grad Pakrac	Glavica	13
Grad Pakrac	Gornja Obrijež	84
Grad Pakrac	Gornja Šumetlica	32
Grad Pakrac	Gornji Grahovljani	9
Grad Pakrac	Jakovci	0
Grad Pakrac	Kapetanovo Polje	25
Grad Pakrac	Koturić	7
Grad Pakrac	Kraguj	50
Grad Pakrac	Kričke	5
Grad Pakrac	Kusonje	257
Grad Pakrac	Lipovac	0
Grad Pakrac	Mali Banovac	17
Grad Pakrac	Mali Budići	6
Grad Pakrac	Novi Majur	78
Grad Pakrac	Omanovac	86
Grad Pakrac	Ožegovci	19
Grad Pakrac	Pakrac	4151
Grad Pakrac	Ploštine	65
Grad Pakrac	Popovci	3
Grad Pakrac	Prekopakra	969

Grad Pakrac	Prgomelje	0
Grad Pakrac	Rogulje	3
Grad Pakrac	Srednji Grahovljani	0
Grad Pakrac	Stari Majur	16
Grad Pakrac	Španovica	14
Grad Pakrac	Tisovac	0
Grad Pakrac	Toranj	72
Grad Pakrac	Veliki Banovac	138
Grad Pakrac	Veliki Budići	3
Grad Kutina	Janja Lipa	152
Općina Jasenovac	Drenov Bok	82
Općina Jasenovac	Jasenovac	525
Općina Jasenovac	Košutarica	207
Općina Jasenovac	Krapje	100
Općina Jasenovac	Mlaka	23
Općina Jasenovac	Puska	251
Općina Jasenovac	Tanac	95
Općina Jasenovac	Trebež	39
Općina Jasenovac	Uštica	118
Općina Jasenovac	Višnjica	119
Ukupno LAG	102	25.061

PRILOG BR. 2: Kulturna dobra na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro
	Pojedinačno	Kulturno-povijesna cjelina	Kulturni krajolik	Arheologija	Pojedinačno	Zbirka	
Grad Lipik	1. Stećci na groblju 2. Župni dvor 3. Kompleks ergele Lipik 4. Stara pučka škola 5. Zdravstveno lječilišni i bolnički kompleks 6. Zgrada stare apoteke i uprave lječilišta 7. Vila Savić 8. Spomen kosturnica žrtava fašističkog terora 9. Kapela sv. Andrije 10. Crkva sv. Katarine 11. Crkva Prepodobne Matere Paraskeve 12. Bunar-skupna grobnica 13. Lječilišna zgrada – Kursalon 14. Lječilišna zgrada – Wandelbahn 15. Perivoj Kursalona 16. Lječilišni kompleks	1. Kulturno-povijesna cjelina grada Lipika		1. Arheološka zona Dabrovica 2. Arheološko nalazište Obršine 3. Arheološka zona Brod 4. Arheološko nalazište Kućište 5. Arheološka zona Donja Kućišta 6. Arheološka zona Poljana 7. Arheološko nalazište Crnaje 8. Arheološko nalazište Jaruga 9. Arheološko nalazište Gradina			
Grad Novska	1. Crkva sv. Luke Evanđeliste 2. Zgrada pošte	Povijesna seoska cjelina naselja Stara Subocka					

	3. Zgrada Drapczyński 4. Zgrada hotela Knopp 5. Kapela Pohodenja Blažene Djevice Marije 6. Ostaci parohijske crkve sv. Teodora Tirona 7. Spomenik žrtvama fašističkog terora na groblju 8. Župna crkva sv. Tome Apostola 9. Spomen obilježje Trokut iz Domovinskoga rata						
Grad Pakrac	1. Zgrada Prve zemaljske bolnice 2. Spomen kosturnica 3. Kapela sv. Ivana Nepomuka 4. Hotel "Croatia" 5. Trenkov dvor 6. Crkva sv. Ivana Krstitelja 7. Crkva sv. Petra i Pavla 8. Stari grad "Čaklovac" 9. Crkva sv. Georgija 10. Crkva sv. Trojice 11. Episkopski dvor 12. Zgrada stare općine	1. Kulturno povijesna cjelina grada Pakraca		1. Arheološka zona "Zidine" 2. Arheološko nalazište Stari grad 3. Arheološko nalazište Gradina - Staro groblje – Kućište 4. Ruševine srednjovjekovne crkve			

	13. Vlastelinski kompleks Janković 14. Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije 15. Crkva sv. Pantelejmona 16. Skupna grobnica u dva bunara 17. Zemaljska umobolnica 18. Spahijski podrum						
Grad Kutina (Janja Lipa)							
Općina Jasenovac	1. Crkva sv. Nikole 2. Crkva sv. Antuna Padovanskog i župni dvor 3. Žitnica – Logor „Kožara“	1. Povijesna seoska cjelina naselja Krapje 2. Povijesno seosko naselje Drenov Bok 3. Spomen područje 4. Spomen mjesta stradanja žrtava fašističkog terora u sklopu ustaškog koncentracijskog logora Jasenovac					1. Tradicijsko ribarstvo na području Lonjskog polja i Moslavine
Ukupno LAG	46	7	0	4	0	0	1

PRILOG BR. 3: PROMETNA INFRASTRUKTURA NA PODRUČJU LAG-a

